БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

№ 207 (11192)
1966 оной сентябриин 2, пятница

сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

ХЭЗЭЭШЬЕ ҺАҺАЛДУУЛАШАГҮЙ ХЭРЭГ

«Газарай үрэжэл һайжаруулха, газар шанаржуулдаг мелиораци үргэнөөр эмхидхэхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэрие үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулгын, электрификацилгын, хими нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлгын хэрэг жэгдэ һайнаар, сэхэ шууд бэелүүлхын тула партиин хараалһан программа дүүргэгдэхэдээ, хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудай ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, совет арадай баян дэлгэр байдал улам һайжаруулха арга олгохонь лабтай.

(КПСС-эй Центральна Комитедэй майн Пленумэй тогтоолһоо).

...нашанай ажал хэзээшье таһалдадаггүй. Үбэлшье, зуншье, мүн ха... намаршье хойшолуулашагүй бүтээгдэхэ ёһотой юумэн ходо бай... Энэ жэлэйнгээ тарияае хуряажа байхадаашье хойто жэл, хожомойнь саг ...бодохо хэрэгтэй болодог. Мүнөөдэрэйхеэрээ садаад, урагшаа, холые ...хүдэлөөгүй һаа, халтад гэхэдээл мухардаха үе гарадаг. Одоол ...ние тэмдэглэһэн, олоной дүй дүршэлдэ түшэглэһэн арадай аман үгэ ...мон даа. Захаһаа абаад, «шаргаяа зун, тэргэеэ үбэл бэлдэ» гэһэн ...ые һанаад үзэе.

...жэлдэ олонхи аймагуудта тарияанай ургаса һайн. Гээлтэ хорел... үргүүлһан тарияагаа хуряажа, суглуулжа абахаһаа шухала хэ... мүнөө юун байхаб! Гэбэшье тарияашадай һанажа, бүтээжэ байха ...ганса энэ бэшэ. Илангаяа мүнөө жэлдэ хүдөөгэй ажалшадай бодол... хэрэг тон ехэ. Энээн тухайда КПСС-эй обкомой III пленум онсо тэм...эн байна.

...пленум тэжээл бэлэдхэлгэ, тария хуряалга шэнги хүдөө ажахын ...шухала хүдэлмэринүүдэй захалхаяа байхада болоһоншье һаа, эдээн ...бэшэ, харин газарай үрэжэл һайжаруулха мелиораци тухай асуудал ...хэлсэһэниинь айхабтар ехэ удхатай бшуу. Иимэ ушар болбол хү...лыда үдэр, һара бүриин хэрэгһээ гадна, бүгэдые шиидхэхэ эгээ гол, ...со удхатай үндэһэн хэрэг бии гэжэ тэмдэглэнэ.

КПСС-эй Центральна Комитедэй майн Пленум хүдөө ажахые жэлһээ ...тогтууритай түргөөр хүгжөөхэ арга хадаа газарай үрэжэл һайжа... мелиораци мүн гэжэ тэмдэглээд, орон дотор бүтээгдэхэ тон ехэ ...хүдэлмэриин гол түсэб табиһан байна. Энэ түсэбые бэелүүлгэ хэзээ..., жэлэй ямаршье сагта хүдөө ажахыдахи гол шэглэл, гол зорилго ...ёһотой. Эгээл иимэһээ КПСС-эй обком һая болоһон пленумдээ илан...нь нягтаар бэлдэһэн, бэлэдхэлэйнгээ үедэ КПСС-эй Центральна ...дэй майн Пленумэй тогтоолые олон түмэндэ ойлгуулан нэбтэрүүл...ниие бэелүүлхэ хэмжээнүүдые зохёохо ябадалда хүдөө ажахын ...хүдэлмэрилэгшэдэй анхаралые хандуулһан байха юм. Иимэ байхашье ...байгаа.

...най республика уһалууриингаа газарай хэмжээгээр Россин Федера...той хоёрдохи һуури эзэлнэ. Зүгөөр энэ жэшээ бидэнэй һанаа ама... ёһогүй. Юуб гэхэдэ, КПСС-эй обкомой пленум дээрэ тэмдэглэгдэ... ёһоор, энэ хадаа уһалагдажа болохоор аад, ехэнхидээ уһалагдадаг... байна. Тиихэдэ бүхы уһалагдахаар газараймнай оройдоол 4 про...нь тарияалангай газар болоно, уһалагдадаг сабшаламнай сабша... бүхы талмайн миил 7—7,5 процент эзэлнэ. Гэхэтэй хамта уһа... газарай ургаса хүдөө хуурай газарай ургасаһаа ехэ илгаагүй. ...хадаа тэрэнэй ашаг олзонь гаргашаяа ехэнхидээ харюулдаггүй ... юм.

...бүгэдые шүүмжэлжэ үзөөд, КПСС-эй обкомой пленум энэ табан ...соо уһалууриин газарай талмайе үргэдхэхэ, уһалууриие ашаг ехэ...гохо шухала хэмжээнүүдые хараалба. Республикымнай колхоз, ...д энэ табан жэл соо 10 мянга гаран гектар газар уһалхаар уһа...н барилга хэхэ—хаалта боолто, ханааб, һубаг татахаар хараал... уһалууриин хуушан барилгануудые һэльбэхэ, заһаха, үргэдхэхэ, ...руулха хүдэлмэриин хэмжээн бүришье ехэ. Урда жэлнүүдтэ хэзээ...гүй ехэ барилганууд энэ табан жэл соо хараалагдана. Тэдэнэй ...монуудынь гэхэдэ—Түгнын, Дэрэстэйн, Ториин, Ехэ-Нугын уһа...н барилганууд мүн.

...н гасуурта ходо дайрагдадаг манай республикын ажахынуудта уһа...ин хэрэгые эрхим һайнаар эмхидхэхэ гээшэ тон ехэ удха шанартай. ...дадаа сагай уларилһаа дулдыдангүй зүгтөө тогтууритай ургаса абаха ... байһаниинь хэндэшье элитэ.

...тэй хамта республикымнай олон ажахынуудай эдлүүриин газа... гарадаг ушарайнь нэгэн гэхэдэ, ехэхэн талмаймнай намаг уһан, ...ширүү, шэбэр бургааһан болошоһон байна. Тиимэ тула һаяын саг... мянган гектар намаг хатааха түсэб табигданхай. Зарим хүнүүд ха... тон үнэтэй, ажал хүдэлмэринь харюулхагүй юумэн гэжэ һана... Теэд мэргэжэлтэдэй тоолоһоной ёһоор, нэгэ гектар намаг хатаахада ...зуун түхэриг гарадаг, тиигээд энэ гаргашань тэрэ дары харюулаг... байна. Шэбэр бургааһанда дарагдашаһан газарые эдлүүриин бол... бүришье хямда болохо юм. Тиимэһээ 53,8 мянган гектар тиимэ ...е ашаглахаар хараалагдана.

Республикымнай аймаг, ажахы бүхэн байгаалиин талаар өөр өөрын ...аатай. Нэгэнниинь уһалууриин газаргүй байхадань, нүгөөдэнь уһа...э дарагдашаһан байха. Бэшэнэйнь газар уһа урыда абтадаг гү, али ...а шоройнь үлеэгдэдэг. Хаанашье хадаа газарай үрэжэл һайжа...н тула үтэгжүүлгэ үргэнөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Тиимэ болоходоо ...циин алишье талань манай республикада тон шухала бшуу. Теэд ... байхашье ёһотой. КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна ...рь нүхэр Л. И. Брежневэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, хүнэй оролдолго, ...аци хэрэглэхэгүй гектаршье газар гэжэ байхагүй юм.

Обкомой пленум мелиорациин хэрэг зүбшэн хэлсэхэдээ нэгэ тон шу...ма элирүүлэн тэмдэглээ. Энэнь хадаа мелиорациин ямаршье та...лүүлхэдээ гаргашаяа түргөөр харюулха ябадалые харалсаха гэһэн ... Хэрбээ энээниие хараадаа абаагүй һаа, хүсэ, зөөри (энэмнай хомор ...даа) миин гаргаад, харюу абахагүй хооһон хэрэг болохо. Иимэ бай...е олон жэшээнүүд харуулна. Кабанскын аймагта намагһаа хатааг... бургааһа модонһоо сэбэрлэгдэһэн газарынь арба мянга хүрэхэгүй... байха юм. Энээндэ тон ехэ мүнгэн гаргагданхай. Теэд тэрэ газарайнь ... хахадынь мүнөө ашаглагдана. Ивалгын уһалууриин барилгада ... ехэ зөөри гаргагдааб даа, зүгөөр аша туһа болоһониинь тон лэ ...гүй.

Мүнгэ, зөөри гаргаал һаа, тэрэнээ түргөөр харюулха, мелиорациин ... эрдэм ухаанда түшэглэн, экономическа бодомжотойгоор эрхил...мэ ажахын бүхы хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна, совет, хүдөө ажа...рганууудай шухалын шухала зорилго болоно.

Мүнөө тария хуряалгын халуун саг ерээд байна. Хэр тиимэшье ... мелиорациин хэрэг хойно орхигдохо ёһогүй. Уһалууриин барилга, ...б, һубаг малталга, намаг хатаалга гэхэ мэтын хүдэлмэри хэзээшье ...ха ёһогүй. Мүнөө намарай наар хахалагдажа эхилхэнь. Тиихэдээ ...й һалхинда газарай хүрьһэнэй үлеэгдэхэгүй хэмжээнүүдые мүнөө ...раалха шухала. Эдэ арганууд олон, жэшээлхэдэ, тарияанай узуур ур...гүй хахалха арга нэбтэрүүлхэ шухала. Илангаяа мелиораторнуу...дэхэ юумэ ехэ. Ерэхэ жэлдээ намартаа бэлдээгүй һаа, мүнөө хэгдэхэ ... хожом болгоо һаа, хүдөө ажалай үндэһэн хэрэгые бэелүүлхэ саг...хали жэл гээхэ бологдоно.

...ахын хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдэй, партиин райкомуудай ... үйлэдбэриин управленинүүдэй хүтэлбэриин өншо, холо хаража ажал...ларасань мелиорациин хэрэгые шиидхэлгэһээ, КПСС-эй Центральна ...дэй майн Пленумэй тогтоолые бэелүүлгэһээ элирхэ ёһотой. Мелио...н хүдэлмэри хадаа мүнөөдэрхэнэй бэшэ, харин саг үргэлжын, жэлэй ...е үеын шухалын шухала зорилго мүн.

МАЛАЙ АШАГ ОЛЗО—БАЯН ТЭЖЭЭЛҺЭЭ

Альгашье сабшалан орхингүй, адхашье үбһэ гээнгүй, малдаа садхалан үбэлжэлгэ бэлэдхэе!

КУКУРУЗАШАН ЮУНДЭ ҺАНААТА БОЛООБ?

Андрей Цахомов өөрөө наһаар залуушье һаа, хэдэн жэлдэ тарияалангай «хатантай» нүхэсэһэн, нилээд дүршэлтэй кукурузашан юм.

Тэрэнэй хэдэн жэлдэ гарайнгаа хүсэ, хара хүлһэеэ гарган үргүүлһан ургасаарнь дарагдаһан силосые хэмжэхэ болоо һаа ехэ байха. Андрей Пахомов гансашье хоёрдохи отделенидээ бэшэ, бүхы Оноҳойн совхоз соо эгээл һайн ургаса абадаг гэжэ үнинэй суутай.

Энэ жэлдэшье тэрэнэй даажа байһан тарияалан дээрэ кукурузын нилээд һайн ургаса нэмжыжэ һууна.

— Эгээл доогуур абахада, газарайнь гектар бүриһөө 100—150 центнер ногоо набша хуряагдаха байха,—гэжэ отделенинхид хөөрэлдэнэ.

Ондоогоор хэлэбэл, нүхэр Пахомов бүхы 200 га тарияалан дээрэһээ лаб 2000—2500 тонно силос дараха байна. Харин түсэбэйнгөө ёһоор тэрэнэй газар дээрэхи ургасаар 1700 тонно силос дарагдаха зэргэтэй байгаа. Юрэдөө кукурузашье яһала ургажа үгөө, гансал мүнөө тэрэниие һайнаар хуряажа абаха зорилго болоно.

Эндэхи отделениие эрхилэгшэ М. Спиридонов кукурузашанайнгаа ажалаар яһала омогорхохо янзатай.

— Полиингоо «хаганиие» хуряажа захалаабди. Кукуруза хуряалга дээрэ хоёр комбайн, долоон автомашина ажаллана. Энэ жэл үргүүлһан кукурузаяа богони болзор соо, һайн шанаргайгаар хуряажа абаха гэжэ шиидээбди,—гээд нүхэр Спиридонов хөөрэнэ.

Нарата үдэрнүүд үнгэржэ, хюруу унажа, хүйтэн болохо саг дүтэлөө. Тиин гэһээ, Пахомовой участогта оройдоол 50 гектар кукуруза сабшагдаад байна. Хадажа ябаһан комбайниинь хахадшье час болонгүй эдэршэнэ. Тэрэнээ заһажа иишэ тиишээ гүйтэрнь 2—3 час үнгэршэдэг. Үгышье һаа, ногоон набшаһа зөөхэ автомашинын дуталдаһан дээрэһээ хайран сагаа миин гээхэ ушар али олон тохёолдоно.

Зэр зэмсэг болоод машина түхеэрэлгэеэ гүйсэд заһабарилангүй кукуруза хуряалгадаа ороо гэжэ сэхэ хэлэлтэй. Полиин захада 4 автомашина зэргэлээд, тээ саанаханань кукуруза хуряадаг хоёр комбайнай зогсошоод байхань харагдана.

— Булта юундэ нэгэ газар обоорошоо зомта, тамхилган боложо байна гү?—гэһэн асуудалда:

— Үгы ааб даа. Һаял ажалдаа гаража байнабди,—гэһэн харюу абтана.

Үглөөнэй арбан часта ажалдаа гарадаг зон байшоо. Хэдэхэн минута үнгэрһэн хойно нэгэ комбайниинь байраһаа хүдэлжэ, полиин захаар аалиханаар һолжорһоор саашална. Нүгөөдэнь байрадаал байһан зандаа.

— Юун болоо гээшэб, комбайнтнай юундэ ябанагүйб?—гээд эзэнһээнь һурахада:

— Мотовилагүйбди. Үгышье гэжэ даа, нэгэ юумэ бии, теэд тэрэмнай тааража үгэдэггүй. Арбан хоёрдохи номерой мотовилын орондо, арбан нэгэдэхи номер габла бшуубди. Эгээл тиимэһээ ургасамнай гээгдэжэ орено.

— Бухэли жэлдээ полёо уһалжа, үтэгжүүлжэ, үнэн зүрхэнһөө оролдолго гаргажа үргүүлһан кукурузымнай арба гаран процентнь гээгдэжэ байхада хара буухаар байна даа. Энээн тухай отделениие эрхилэгшэ нүхэр Спиридоновтошье оло дахин хэлээб, өөдэ абанагүй. Гээгдэһэн кукуруза хаана ошохо һэм, хуряалгын һүүлээр һаамхай үнеэдые табижа бэлшээхэдэмнай дууһыень түүжэ эдихэ гээд лэ һанаа амар ябадаг юм,—гэжэ кукурузовод ехэл гомдонги.

Унжагай ябадалай ушар шалтагаан хадаа нэн түрүүн автомашинын дутуу дээрэһээ болоно. Отделениие эрхилэгшын хэлэһэнэй ёһоор, 7 автомашина хүдэлхэ ёһотой аад, миил 4 машина ажаллана. Гурба-дүрбэн модоной газарта зөөжэ хаанашье үрдинэгүй. Мүнөө үбһэ хуряалгын үшөө дүүрээгүй байхада, тария хуряалга захаланхай. Тиимэһээ автомашинын дуталдаханьшье нэгэ таладаа зүйтэй юм бэзэ. Теэд отделенидэнь тэргэ шэрээд ябадаг мөөртэй трактор бии юм. Тэрэниие хуряалгада хабаадуулхые хэншье оролдоногүй.

Августын 23-най үдэр кукурузовод нүхэр Пахомов трактор, машина бэдэрһээр бүхэли үдэрөө гээгээ. Эгээл энэ үдэр кукуруза хуряалга дээрэ хүдэлжэ байһан Л. Спиридонов «директор дуудуулаа»—гээд хүдэлмэриин халуун үедэ трактораараа совхозой центр ябашоо. Ушарынь хадаа совхозой хоёрдохи отделениин бригадир ахир муугаар хүдэлһэн дээрэһээ ажалһаа сүлөөлэгдэжэ, орондонь Спиридоновые табиха гэһэн байгаа хаш. Тэрэньшье огто таһа арсаа. Совхозой директор нүхэр Говорунов механизаторые ажалһаань таһалжа байхын орондо энэ асуудалые байра дээрэнь ошоод шиидхэхэ байгаа.

Кукуруза хуряалгын унжагай, урагшагүй ябадал хадаа нэн түрүүн совхозой болон отделениин хүтэлбэрилэгшэдэй эмхи гуримгүй ажалай гол шалтагаан болоно.

З. ТЭЛИН,
манай штатнабэшэ корр.
Загарайн аймаг.

ЗВЕНОНУУД МҮРЫСЭНЭ

Хүнэй үбсүү тулама үндэр үбһэ ногооной ургадаг үрэжэлтэй баян уһалууриин сабшалан манда үгы шахуу юм. Тиимэһээ үбһэ ногооноймнай ургаса ехэнхидээл сагай уларилһаа дулдыдадаг.

Отделени бүхэн үбһэндэ ороһон түрүүшын үдэрһөө яһала эмхитэйгээр ажаллажа эхилээ. Илангаяа хура бороогой ходо орожо һаатуулаашье һаань, наратай сэлмэг үдэрнүүдэй час, минута бүхэниие зүбөөр хэрэглэжэ, эршэмтэй шангаар ажаллаһанай ашаар 4-дэхи отделениинхид (эрхилэгшэнь А. Степанов) бултанһаа ехэ үбһэ бэлэдхэжэ шадаа. Машина техникэ, хүн зоноор бусадһаа тиимэ үлэмжэ олон бэшэшье һаа, хамаг хүдэлмэреэ бодомжотой зүбөөр эмхидхэжэ, габшагай шангаар хүдэлөөд, эдэнэр 3,8 мянган центнер үбһэ һурилжэ абаба. Ингээд һаяар үшөө 800 гаран центнер үбһэ бэлэдхэжэ, түсэбөө бултанһаа урид дүүргэхэнь. Мүнөө тус отделени совхоз соогоо үбһэ тэжээл бэлэдхэлгээр түрүүлжэ ябанхай. Мүн эндэхид үсөөхэн хоног соо 800 тонно силос дараа.

Тэрэнэй удаа мүрысөөндэ 1-дэхи отделениинхид (эрхилэгшэнь В. Стрекаловский) гараба. Эдэнэр 7,1 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэй һаа, энэ үдэрэй мэдээгээр 4,6 центнер үбһэ һурилжэ абаад байна.

Совхоззомнай хамтадаа 15 звено үбһэн дээрэ хүдэлнэ. Звенонууд гол түлэб 8—15 хүнһөө бүридэнхэй юм. Дан олон хүнтэй бэшэ, юрэл соморхон звенонууд бүтээсэ ехэтэй байна. Юуб гэхэдэ, энэ хура бороотой сагта эдэнэр багахан газарай ногоо сабшаад, тэрэнээ бороодо оруулангүй түргэн хатаажа абаха байна ха юм. Тэдээн сооһоо Н. Андриевский, И. Ястребов гэгшэдэй даадаг оньһожоруулагдаһан звенонууд мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Жэшээнь, Н. Андриевскиин даадаг звено түсэбэйнгөө ёһоор 558 центнер үбһэ бэлэдхэхэ аад, тэрэнээ холо үлүүлэн дүүргэжэ, 750 центнер үбһэ һурилөөд, тэрэнээ хуу хорёолонхой. Тэрэшэлэн И. Ястребовай звено 725 центнер түсэбэй орондо 830 центнер үбһэ хуряанхай. Үбһэеэ бэлэдхэжэ үргэлжэлһөөр. Эдэнэр социалис мүрысөөнэй гуримай ёһоор түсэбһөө гадуур үбһэ сабшаһан, хуряаһанайнгаа түлөө нэмэлтэ түлөөһэ ехээр абана, магтаал шанда хүртэнэ.

Байгша ондо совхознай өөһэдынгөө сабшалан дээрэһээ 20,8 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэй. Мүнөө августын 25-най мэдээгээр хамта 13,5 мянган центнер үбһэ һурилжэ абаад, хорёолоод байнабди. Сентябриин гаратар түсэбтэ үбһэеэ заабол хуряажа абаха гэжэ бүхы хүсэеэ, арга боломжоёо элсүүлэн хүдэлнэ гээшэбди.

Хэрбээ нёдондо совхоз бүхыдөө 24 мянган центнер бүдүүн тэжээл бэлэдхэһэн байбал, энэ жэлдэ сабшалангайнгаа ногоо һогооборишье үлөөнгүй, мүн ондоо тээгүүршье сабшалсажа, хамта дээрэнь 38 мянган центнер бүдүүн тэжээл бэлдэхэ зорилготой. Үшөө дээрэнь 8—10 мянган центнер зелёнко хуряахабди.

Тиигэбэл ниитымнай адууһа малда үбэлдөө ядалгүй хүрэхэ үбһэ тэжээл бии болохо аабза гээд найдагдана. Энээниие дүүргэхэ аргатайшьебди.

Д. ОЧИРОВ,
Хяагтын аймагай Погранична совхозой парткомой секретарь.

ГАШАЛАНГИР ҺҮН ГАРЗАТАЙ

Республикын колхоз, совхозуудһаа ороһон һүн шанарайнгаа талаар һайн гэхын аргагүй байна. Үнгэрһэн долоо һарын дүн хараад үзэхэдэ, балай баясамаар бэшэ. Республикын ажахынууд гашалангир һү тушааһанайнгаа түлөө 53414 түхэригэй ялада ороо бшуу.

Зарим колхоз, совхозуудай фермэ, гүүртээр ябаад харахада, даншье һаа урмаа хухархаар. Бүхы республика соо һүнэй тоһолиг дунда зэргээр 3,9 процент байхада, һаалиин зарим гүүртэнүүдэй оройдоол 3,2—3,3 процент тоһолигтой һү тушаадагынь гэмшэлтэй.

Илангаяа Баргажанай, Хяагтын, Яруунын аймагуудай үйлэдбэриин управленинүүдһээ шанар муутай, гашалангир һүн республикын һүнэй промышленностьда ородог байна. Жэшээнь, Хяагтын аймагай ажахынууд долоо һарын туршада гүрэндэ гашалангир һү тушааһанайнгаа түлөө 11139 түхэриг ялада ороо. Баргажанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 1000 түхэригэй яла түлэхэ болоо һэн.

Колхоз, совхозуудай һаалиин олонхи фермэнүүдтэ арит сэбэрые сахинагүй. Үнеэгээ һаахынгаа урда тээ һаалишад гараа угаанагүй, мүн үнеэдэйнгээ хүхэ, дэлэнгыеньшье аршадаггүй, угаадаггүй байха юм. Олохон гүүртэнүүдтэ һаалишадай үмдэхэ халаад, полотенци дуталдана. Түнхэнэй аймагай олохон ажахынуудта үнеэдэйнгээ хүхэндэ солидол түрхинэ. Эдэ бүтэдые зооветеринарна мэргэжэлтэд хаража, мэдэжэ байгаад, зохихо хэмжээ абадаггүйнь гайхалтай.

Олонхи ажахынуудта жолоошод цистернээ өөһэдөө угаадаг. Тиихэдээ тусхай хубсаһа үгы дээрэһээ үмдэжэ ябаһан хубсаһатайгаа досоонь ороод угаана.

Баргажанай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо мүнөөшье һүеэ сар хүллөөд гү, али морёор зөөһэн зандаа. Аймагай һү зөөдэг 12 автомашинын оройдоол 3-ниинь хүдэлнэ.

А. ХАНГАЛОВА,
Хүдөө ажахын продукциин шанарые шалгаха Буряадай управлениин инспектор.

ТАСС-ай мэдээсэл

„Луна-11" һарые тойрон ниидэхэ совет ороной шэнэ хэмэл одон

Энэ оной августын 24-дэ һара тээшэ ниидэн дэгдэхээр «Луна-11» гэжэ автоматическа станци табигдаа һэн гээд мэдээсэгдээ бэлэй. Августын 26-да Москвагай сагаар 22 час 02 минутада программын ёһоор тэрэнэй ниидэлгэ заһагдан гуримшуулагдаһан юм.

1966 оной августын 28-да Москвагай сагаар 00 час 49 минутада һарада хүрэхэ багтань «Луна-11» станциин ниидэлгэ аалидуулагдаһан юм. Энээниие амжалтатайгаар үнгэргэһэнэй ашаар автоматическа станци һарые тойрохо замдаа орожо, һарые тойрохо совет ороной хоёрдохи хэмэл одон болоо.

«Луна-11» станцитай байгуулагдаһан хэлхеэ холбоон тогтууритай. Приборнуудай таһалга соохи температура, давлени хэм соогоо.

Ниидэлгын программа амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

Нүхэр Мао Цзе-дунай хүтэлбэри доро үнгэрһэн, Хитадай хэблэлдэ тунхаглагдаһан Хитадай компартиин ЦК-гай XI пленумэй коммюнике тушаа КПСС-эй Центральна Комитедэй горитой анхарал хандуулагдана.

Тэрэ коммюникеһээнь харахада, КПК-гай ЦК-гай пленум дотоодын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн, «Агууехэ пролетарска соёлой хубисхал» гэдэг тухай тогтоол гаргаһан байна. Тиихын хажуугаар тус пленум уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй асуудалнуудаар хэдэ хэдэн мэдүүлгэнүүдые хэһэн, мүн КПСС, Советскэ Союз тушаа хардалга гүрдэлгэнүүдые гаргаһан байха юм. Аха дүү партинуудай 1957, 1960 онуудта хамтадаа тодорхойлһон марксистско-ленинскэ хараа шугамда эсэргүү шэглэлтэй өөһэдын онсо тусгаар хараа бодолые саашадаашье бэелүүлхэ гэһэн КПК-гай хүтэлбэриин һанаашалгые энэ пленумэй шиидхэбэринүүд лаблан баталаа. Пленумэй документнүүдһээ харахада, КПК-гай хүтэлбэрилэгшэд Совет орондо хариша хараа шугамаа Хитадай компартиин баримталан бэелүүлдэг политика болгон һайшааба. Империализмда эсэргүү, тэрэ тоодо Вьетнамые дойложо байгаа американска империализмын эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүү тэмсэлэй талаар хамтын ябуулга хэхэ гэһэн КПСС-эй, мүн бусад аха дүү партинуудай дурадхалые энэ пленум үнэндөө буруушаагаа.

Совет орондо харшаар Хитадта үнинһөө хойшо ходо ябуулагдажа байгаа кампаниин тус пленумһээ хойшо бүри ехээр дэбэргэгдэһэн ушар анхарал хандуулна. КНР-эй хүтэлбэрилэгшэд США-гай империализмтай СССР-эй «үгэсэһэн» тухай, Советскэ Союзда «капитализмын һэргээн тэхэрюулэгдэжэ байһан» тухай худал хуурмаг үгэ хүүрнүүдээр далдалан, СССР КНР хоёрой хоорондын харилсаае дахинаа эрид ехээр муудхааха ябуулга хэдэгынь улам эли боложо байна. Пекиндэхи Советскэ посольство тушаа элдэб олон аашануудые эмхидхэхэ хүрэтэрөө хэтэрдэг болоо.

Хитадай компартиин хүтэлбэрилхы органой зүгһөө тусхайлан хэгдэһэн энэ мэтын ябуулганууд ба мэдүүлгэнүүдынь уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй эмхидэл нэгэдэлэй хэрэгтэ, социализмын, национально-сүлөөрэлгын, эб найрамдалай болон арадуудай аюулгүй байдалай түлөө тэмсэлэй хэрэгтэ ехэ хохидол ушаруулха шэнэ алхам болоно гэжэ КПСС-эй ЦК тоолоно. Революционно хүдэлөөндэ эсэргүү империализмын ябуулгануудай улам дэбэргэгдэн һүжэрөөгдэжэ, Вьетнамдахи хорото муухай дайнай үргэдхэгдэжэ байһан орһон байдалда энэ ябуулгань империализмда ба хархис хүсэнүүдтэ илангаяа ехэ туһа хүргэнэ. Империализмда, хархис хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр хамтаараа тэмсэхэ ябадалһаа арсаһанай түлөө, коммунис хүдэлөөе, социалис хани нэгэдэлые задаргаха, империализмда эсэргүү фронтые һуларуулха гэдэг саг үргэлжын һэдэлгэнүүдэй түлөө харюусалга КПК-гай, КНР-эй хүтэлбэрилэгшэдтэ сүм бууха болоно.

Империализмда эсэргүү, али бүхы хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү тэмсэл хадаа бүхы коммунис партинуудай, бүхы социалис оронуудай, революционно ба сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хамаг отрядуудай эб нэгэтэй, нягта эмхидхэлтэй, һанал нэгэтэй байха эрилтэ сэхэ шууд табина гэжэ КПСС-эй ЦК хододоо тоолодог байгаа, тоолоношье.

КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө бэрхэшээлнүүдэй тохёолдуулагдабашье, Советскэ Союзай Коммунис парти Хитадай коммунистнуудтай, олон миллион хитад арадтай хани барисаагаа бэхижүүлхэ гэһэн хараа шугамаа саашадаашье баримталан бэелүүлхэ, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй генеральна хараа шугамые, марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые эрид шууд хамгаалха байха.

Вьетнамай Демократическа Республикын 21 жэлэй ой

МОСКВА, августын 31. (ТАСС). Вьетнамай Демократическа Республикын 21 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Москвагай олониитын түлөөлэгшэдэй суглаан Совет Армиин ...эй байшан соо мүнөөдэр ...бо.

Суглаанай президиумдэ — ДРВ-гэй Национальна суглаагай саг үргэлжын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо, вьет-... совет хани барисаанай ...эмэй түрүүлэгшын орлог... Нгуен Сиен түрүүтэй тус бүлгэмэй делегациин гэшүүд, ДРВ-һээ Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд Нгуен Ван Тинь, Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна фронтын зүгһөө СССР-тэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэлгэтэ эмхиин толгойлогшо Данг Куанг Минь гэгшэд һууба.

Эдэ айлшадтай хамта — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Д. С. Полянский түрүүтэй һуулсаа.

ТАРАА ҮГЫШ, НҮХЭР СПОРТ!

...миллион хүн! 1970 оной ... совет ороной физкультур...ай арми иимэ тоотой боло... гэжэ хүлеэгдэнэ. «Физи...культура болон спортые ... хүгжөөхэ хэмжээнүүд ... КПСС-эй ЦК-гай, СССР-... Министрнүүдэй Соведэй тог...ой дашарамдуулан, совет ба...н журналистнуудта зорюу...н пресс-конференци дээ...мэдэр Москвада энэ тоо ...дэһэн байна.

Үнгэрһэн долоон жэлэй үедэ физкультура болон спортдо хабаадагшад хоёр дахинһаа үлүүгээр олон боложо, мүнөө 46 миллион тоотой болонхой гээд СССР-эй спортивна обществонууд болон организацинуудай Союзай Центральна Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Л. Г. Никонов хэблэлэй түлөөлэгшэдтэ мэдүүлбэ. Энэ ямар удхатайб гэбэл, манай хүн зоной 20 процентнь ажалһаа таһалдангүй физкультура болон спортдо хабаадана. Мүнөө орон доторнай 2400 стадион, гимнастикын 30 мянга шахуу зал, футболой 64 мянган талмай, нааданай 365 мянган талмайнууд бии юм.

Гэхэ зуура физическэ культура болон спортын хэмжээн ургажа байһан эрилтэдэ үшөөл харюусанагүй. КПСС-эй ЦК-гай, Советскэ правительствын тогтоол физкультурын ба спортын ажабайдалда шэнэ ехэ ерээдүйе нээжэ үгэнэ.

Зүблөөнэй уряа—һаналаа нэгэдэлгэ!

БАКУ, августын 31. (ТАСС-ай корр.). Һаналаа нэгэдэлгэ, хани барисаан, нэгэдэл!— иимэ уряатайгаар мүнөөдэр Бакуда Ази, Африкын оронуудай уран зохёолшодтой холбоо барисаатай байха талаар Советскэ комитедэй үргэдхэгдэмэл зүблөөн эхилбэ. Тэрээндэ СССР-эй бүхы национальна литературануудай түлөөлэгшэд, 30 шахуу хариин оронуудай айлшанар хабаадана.

Ази, Африкын оронуудай уран зохёолшодтой холбоо барисаатай байха Советскэ комитедэй түрүүлэгшэ Сарвар Азимов зүблөөе нээбэ.

Американ империализмын эзэрхэг түримхэй добтолгодо эсэргүүгээр тэмсэжэ байһан Вьетнамай арадтай һаналаа нэгэдэлгэеэ бэхижүүлгэдэ уран зохёолшодой үүргэ тухай элидхэлые үргэдхэгдэмэл зүблөө бэлдэхэ талаар эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, Азербайджанай уран зохёолшодой союзай нэгэдэхи секретарь Мирза Ибрагимов хэбэ.

Бакуда сугларһан уран зохёолшодто М. А. Шолоховой эльгээһэн бэшэгые зүблөөндэ хабаадагшад халуунаар угтаа. Тэрээн соонь уран зохёолшын уялга тухай, тэрэнэй хэжэ байһан ажалай уг зорилго тухай, хүн түрэлтэнэй үмэнэ тэрэнэй харюусалга тухай хэлэгдэнэ.

«Вьетнам арадта эсэргүүгээр хэжэ байһан дайн американска империализмын намтарта эгээн лэ муухай хуудаһан болоно. Гэбэшье фашис шэнжэтэй алуурщадые түүхын сууд зүбөөр сүүдлэхэ байха. Энэ сууд мүнөө боложо эхилээ. Тэрэниие вьетнам арад хэжэ байна. Тэрэнэй алхамууд—дэлхэйн арадуудай үргэдэн үүдхэгдэжэ байһан дура гуталга мүн болоно

Советско-югославска хэлсээн

БЕЛГРАД. (ТАСС). Хара ба үнгэтэ металлургиин, энергетикын, мүн бусад промышленна предприятинуудые барихa, үргэдхэхэ хэрэгтэнь Югославида экономическа, техническэ туһаламжа хүргэхэ тухай СССР-эй правительствын, Югославиин правительствын хоорондо хэлсээн эндэ баталагдаба.

Гусиноозерскын шахтоуправлени. Шахтануудай хүдэлмэридэ аюулгүйе сахиха тусхай отряд бии юм. Тэдэнэрэй ажал хүшэр шье, хүндэтэйшье. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: отрядай түрүү хүдэлмэришэн Дмитрий Белых. А. ИСТОМИНОЙ фото.

ХИЛГАНАШЬЕ ҮБЬЭН ҮНЭТЭЙ

Мүрысөө үүсхэгшэд

Санжижаб Цыдыпович Лыкшитов Үбэр-Зөөхэй нютагтаа урагшаа һанаатай, ажалша бэрхэшүүлэй нэгэн гэжэ үнинэй мэдээжэ юм. Мүнөө тэрэ наһатайшье болошо ябабал, шамбай шандааһалиг бэетэй. Һайн үүсхэл хаана гаранаб, хэн ажалдаа түрүү арга хэрэглэнэб—тэрээнние дуулаад лэ, мэдээд лэ байдаг. «Арадай үүсхэл ашагтай юм»—гээд хэлэдэг хүн гээ һаа алдуу болохогүй.

Эгээл зунай тэн багаар республикын газетэнүүдтэ толилогдоһон Хүдэриин совхозой Дунгын малшадай богони болзор соо, шанар һайнтайгаар үбһөө хуряажа абаха гэһэн нээмэл бэшэгтэй танилсаад байхадаа, Санжижаб Цыдыпович тэдэнэй үүсхэлые үнэн зүрхэнһөө һайшааба. «Үгы байза, хайшан -гээд бидэнэр дунгынхидай уряада харюусан үбһөө һайн шанартайгаар хуряажа абаха гээшэбибди? Ямар арга шадалтай байнабибди?» Имэ һанал бодолоо звеногойнгоо гэшүүдтэй нүхэр Лыкшитов хубаалдажа, үбһэ хуряалгын хүдэлмэриие бүтээсэтэйгээр ябуулхые зорёо һэн.

Тиимэл хадаа Лыкшитовтэн дунгынхидай жэшээгээр ажалаа зохидоор эмхидхэжэ, ниитынгээ малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлдэе гэһэн уряатайгаар аймагайнгаа үбһэ хуряагшадта хандаһан юм. Тобшолон хэлэбэл, тэрэ звено 30 үдэрэй туршада түсэбөөр хараалагдаһан 1040 центнер үбһэ бэлдэхын орондо, 1300 центнер сомохо, үдэр соо звеногой гэшүүн бүхэн тус тустаа 3 центнерһээ доошо бэшэ үбһэ бэлдэхэ, даалгагдаһан сабшалангһаа гадна намар болотор дахяад 200 центнерһээ доошо бэшэ үбһэ хуряаха гэһэн уялга абанхай.

Мүнөө звеногойхидой хэлэһэн үгэ хэжэ байһан бодото ажал хоёрынь алгасанагүй. Хэды хура бороотой байбашье, тэдэнэр зохид сагыень олоод лэ, үбһэ ехээр бэлдэхын тула эршэ зоригтойгоор хүдэлнэ. Жэшээ болгон хэлэбэл, Сэлэнгэ мүрэнэй олтирог дээрэ хахад һарын туршада 57 гектар сабшалангһаа 11 сомоо һүрилжэ шадаһан байна. Энэнь 580 центнер шэмэ һайнтай үбһэн болоно. Зүгөөр тэдэнэй хэһэн ажалые согсолходо, үдэр бүри звеногой гэшүүн бүхэн 4,5—5 центнер үбһэ ногоо бэлдэһэн болоно.

Юрэдөөл тэдэнэй сабшаһан, хуряаһан газарнуудаар ябаад үзэбэлтнай, хилганашье үбһэ үлөөгөөгүй гэхээр, эрхим шанартайгаар хуряагдаһан байха. Имэ һайшаалта, бүтээсэтэ ажал хайшан гээд түйлагданаб?

Эртэ үглөөнһөө эхилээд, һүниин харанхы болотор хүдэлмэрилнэ. Баһа нэгэ тэмдэглэмээр юумэн гэхэдэ, Санжижаб Цыдыпович звено даагшаб гээд лэ ноёрхоһон янза үзүүлжэ ябадаггүй, харин үбһэшэдөө урмашуулан зоригжуулжа, звеногойнгоо ажалые бодомжотойгоор эрхилжэ шададаг юм. Үнэнтэ дээрээшье С. Ц. Лыкшитовэй эрьежэ унаһан ногоое эри хурсатай хажуураар сабшахыень, аяма халуун үдэр хуһан аса баряад, үбһэ һүрилжэ байхыень харахат. Тиимэл хадань суг хүдэлдэг нүхэдынь Санжижаб Цыдыповичэй ажал хэрэгые үндэрөөр сэгнэдэг ха. Энэ звенодо залхуу зайран хүниие олохогүйт. Тус звеногой 12 гэшүүд булта ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Жэшээ болгон харабал, жара наһаяа холо гэшхэһэн пенсионер Цыретор Бадмаевич Лыкшитов гар хажууршье дабтахадаа шадамар, сомоошье нюруулхадаа бэрхэ гэжэ тоологдодог. Хүдэр бэетэй морин косилкашан Доржо Балдановна Цыренова хараалагдаһан даалгабаряа үдэр бүхэндэ дүүргэнэ. Зүгөөр звеногой хэниинешье аба оорсэгүй, ехэ багагүй: Г. Цыденов, А. Аюров, Б. Чимбеев, Б. Тогтохоев, Цыбендоржиев, В. Аюшеева болон бусад эбтэй эетэй, эршэмтэй һайн ажалаараа «Эрдэм» колхоздоо шалгарна.

— Бэрхэ даа, Лыкшитовтэн!—гээд Үбэр-Зоохэйн колхозой түрүүлэгшэ Баир Бадмаевич Шагдыров омогтойгоор хэлэнэ.—Хэрбээ үер болошо, эрьеһээ халиһан Сэлэнгэ мүрэнэй тойбо татаагүй һаа, С. Ц. Лыкшитовэй звеногойхид бүришье урагшатай, бүришье бүтээсэтэй хүдэлхэ байгаа.

Лыкшитовтэнэй жэшээгээр

«Эрдэм» колхозой Поворотой бригада. Эндэхи үбдэгтэ хүрэмэ тунга ногоотой нуга сабшалан Сухэ голые зубшан нэлэнхынэ. 450 гектар талмай эзэлдэг юм. Эндэхид 3627 центнер үбһэ бэлдэхэ даалгабаритай байбашье, 4500 центнер үбһэ тэжээл ниитынгээ малда бэлдэхэбди гэһэн уялгаяа дүүргэхын тула оролдоно.

Хэрбээ июль һарын һүүлшын 20 хоног соо 900 центнер үбһэ хуряаха байгаа һаа, 1063 центнер абанхай. Тиихэтэй хамта сабшагдаһан үбһэнэйнгөө ехэнхи хубииень тракторна шарга дээрэ сомоолно, заримыень малайнгаа үбэлжөөнэй байрын газаа һүрилнэ. Мүнөө хэгдэһэн ажалынь үбэлэйшье үедэ ашагтай байхань баршадгүй. Юуб гэхэдэ, үбэлдөө «ДТ-54» трактораар нэгэл ошоод ерэхэдээ, 120—140 центнерэй сомоо шаргаар асарха жэшээтэй юм. Тиимэһээ үбэлдөө үбһэ зөөбэриин хүдэлмэри хэды хямдарха байһаниинь мэдээжэ.

Үнгэрһэн арбаад хоногто хура бороо Поворотой үбһэ хуряагшадта нилээдгүй һаад ушаруулаа. Тиибэшье тэдэнэр урмаа хухаржа, нобшоржо байгаагүй юм. Үбһэ хуряалгын бригадын гэшүүн бүхэн өөрынгөө хубита оруулхые горитойхон оролдоо. Нүхэр Кулаковой даадаг тракторна агрегат үнгэрһэн 10 үдэрэй дүнгөөр үбһэшэдэй мүрысөөндэ түрүүлэн гараад, улаан вымпел, үнэтэ шанда хүртэнхэй. Хоёрдохи һуури нүхэр Маргировай агрегадай гэшүүд баатаар эзэлэнхэй.

Шэмэтэ тэжээл даралшад

Колхозой түб бууса Нуур-Түхэм тосхонһоо холо бэшэ эрьежэ унаһан үдхэн хара тарянанай «долгин» соо силоснэ комбайнай хүндөөр амилха, хүсэтэ тракторай хүнхинэхэнь дуулдана. Энэ оньһото агрегадые комбайцер Иван Ганжуров, тракторист Цырен Ринчинов гэгшэд шадамар бэрхээр залан ябадаг юм. Эдэнэр түрүүшын табан үдэр соо 45 гектар тарялан хадажа, үдэрэйнгөө даалгабариие хододоо үлүүлнэ. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 83 центнер ногоон тэжээл абана.

Василий Кулаков, Михаил Сверелкин, Андрей Ганжуров гэгшэдэй автомашинануудаа хэды бэрхээр жолоодожо, хурдан түргөөр харайлгабашье силоснэ комбайнай хадажа ябаһан ногооe арайхан лэ гэжэ үрдижэ зөөнэ.

Нуур-Түхэмэй силоснэ бригадынхидай эбтэй эмхитэй ажалаар 3070 центнер үлүүтэй шэмэтэ ногоон тэжээл силос болгогдон дарагдаа.

Ажалша бэрхэ зонуудай эршэтэй ажалаар «Эрдэм» колхозой үбһэ тэжээл бэлдэлгын хүдэлмэри урагшатайгаар ябуулагдана. Имэ эдэбхитэй хүнүүдтэй шадал хүсөөр 1411 гектар сабшалангһаа 7629 центнер үбһэ тэжээл бэлдэгдэбэ.

Ц. БАЛДАНОВ,
Хабаровска партийна дээдэ һургуулиин һурагша.

КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн

АША ҮРЭТЭЙ АЛХАМУУД

КПСС-эй ЦК-гай мартын, сентябриин Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүд манай орон дотор коммунизм байгуулгын хаһа сагта ажахые эрдэм ухаанай ёһоор хүтэлбэрилхэ үндэһэ һуури табинхай. Арадай ажахые экономическа эрдэм түгэсөөр хүтэлбэрилхэ, үйлэдбэриие улам һайнаар эмхидхэхэ тухай КПСС-эй XXIII съезд гүн удхатай тогтоолнуудые баталһан. Промышленность болон хүдөө ажахые шэнэ гуримаар хүгжөөхэ талаар мүнөө ехэ ажал ябуулганууд хэгдэжэ байна. Үйлэдбэриин ашаг олзые улам ехэ болгохо зорилгоор али болохо арга замууд туршагдан шэнжэлэгдэнэ.

Энэ хэрэгые бэелүүлхэ талаар Улаан-Үдын һүнэй комбинадай хүдэлмэришэд түрүүшын амжалтануудые түйлажа байнхай. КПСС-эй ЦК-гай сентябриин Пленумэй һүүлээр эндэ ажал хүдэлмэреэ шэнэ гуримаар эмхидхэлгын тодорхой түсэб зохёогдоһон. Комбинадай дирекци болон партийна организаци тэрэ түсэбөө ямар хэмжээ ябуулгаар бэелүүлжэ эхилээб гэхэдэ, предприятиин үйлэдбэриин цех, участогуудта ажахын тоосоон нэбтэрүүлэгдэжэ захалһан.

Тайлбарилан хэлэхэдэ, комбинадай үйлэдбэри 2 участогһаа бүридхэгдэһэн: зөөхэй ба творог хэлгын, һүнэй цехүүдһээ. Мүн тэрэшэлэн ажалай түлөөһэ бригадна гуримда оруулха зуураа, участок бүхэнэй үйлэдбэрилхэ бэлэн продукциин хэмжээн салингай фондтой наринаар тааралдуулагдаһан байна. Энээнэй ашаар ажалай бүтээсэ нилээд ехээр дээшэлжэ, хүдэлмэришэдэй тоо үсөөрөө.

Предприятиин хүдэлмэриие экономическа талаһаань гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ зорилгоор тусгаар комисси бии болгогдоһон (хүтэлбэрилэгшэнь Г. П. Лосева). Энэ комисси комбинадай ажал хүдэлмэридэ байһан хэдэн олон дутагдалнуудые элирүүлээ. Жэшээлхэдэ, һү зөөлгын үедэ автомашинанууд ехээр һамшадаг байгаа. Комбинат транспортгүй дээрэһээ энээнэй түлөө бага бэшэ яла түлэдэг байһан. Энэ дутагдал ямар аргаар усадхагдааб? Автоцистернээр асарагдаһан һү түргөөр буулган, машинануудые удаан саг соо зогсоохогүйн тула гурбадахи насос тодхогдоо. Үшөө тиихэдэ амһартада юулэгдэһэн һү һаадгүйгөөр машинада тээжэ, городой магазинуудта түргөөр ябуулхын тула һүниин халаан эмхидхэрдээ. Тиин үглөөгүүр болотор машинада тээгдэхэ продукци бэлэн болонхой, документнүүдынь тэмдэглэгдэнхэй байдаг болоо.

Дурсагдаһан комисси үшөө нэгэ имэ дутагдал элирүүлээ. Үйлэдбэриин гол ажалай түлөөһэндэ элдэб хамһабариин хүдэлмэриин түлбэри ехэхэн һуури эзэлдэг байшоо. Мүнөө имагтал бэлэн болоһон продукциин хэмжээгээр ажалай түлөөһэн үгтэнэ. Цех, участок бүхэн ажахын тоосоондо оронхой. Тэдэнэр тус тустаа квартал, һара, недели, үдэр бүри хэгдэхэ ажалай графигтай, салингай фондын гаргаша нарин нягтаар эмхидхэгдэһэн гуримда оруулагдаа.

Имагтал бэлэн продукциин хэмжээгээр салин хүлһэнэй түлэгдэдэг болоһон ушарһаа гаргаша ехэтэй хамһабариин элдэб хүдэлмэри усадхагдажа эхилэнхэй.

Ажахын тоосоон үйлэдбэридэ түүхэй эд, материалнуудые зүбөөр, гарза багатайгаар ашаглаха тодорхой һайн нормонуудые тогтоохо арга олгоо. Тиимэһээ цех бүхэн хэды шэнээн түүхэй эд, электроэнерги, уһан болон элдэб янзын материалнуудые хэрэглэхые харуулһан экономическа нормонуудтай болонхой.

Ажалай түлөөһэнэй бригадна гуримай үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээд байһаниинь һайшаалтай. Юуб гэхэдэ, энэ хэрэгэй бэелүүлэгдэһэнэй ашаар цехүүдтэ хүдэлмэришэн бүхэнэй хэһэн ажалые хинан шалгана, хүдэлмэришэн бүхэн коллективэйнгээ үмэнэ харюусалгатай байһанаа мэдэрнэ, заатагүй һайн шанартай продукци үйлэдбэрилхые эрмэлзэнэ. Бүтээсэ ехэтэйгээр, эрхим шанартайгаар ажалладаг хүдэлмэришэдэй салин дээшэлнэ. Имэ хэмжээнүүд хүдэлмэришэдые ажалай амжалтада бүри ехээр зоригжуулна. Урдань хүдэлмэришэн бүхэнэй дунда зэргын салин 60 түхэриг байһан һаа, мүнөө 78 түхэриг болонхой.

Продукциин шанар һайжаруулхын түлөө, үйлэдбэридөө түрүү технологи нэбтэрүүлхын түлөө оролдодог нүхэд материальна талаар илангаяа урмашуулагдана.

Бэлэн продукциин цехэй үйлэдбэри шалгархы һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Эндэ урдань 14 хүн хүдэлдэг байһан һаа, мүнөө 11 хүн хүдэлнэ. Энэмнай ажал хүдэлмэриин тааруу зохидоор эмхидхэгдэһэнһээ дулдыдана. Мүнөө экспедитор бүхэн бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана.

Һүнэй комбинадайхидай дундаһаа үйлэдбэридөө уралан нарижуулгын дурадхал олоор нэбтэрүүлжэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхын түлөө тэмсэгшэд олошоржо байнхай. Энээниие имэ жэшээ эли тодоор гэршэлнэ: хэрбээ 1965 оной туршада хамта дээрээ уралан нарижуулгын 17 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, 2700 түхэригэй арьбалалта хэгдэһэн байбал, байгша жэлэй түрүүшын кварталай туршада уралан нарижуулгын 8 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, жэлэй хугасаа соо 3 мянган түхэриг арьбалха арга олгобо.

Ажахын тоосоондо шэлжэн орожо, шэнэ гуримаар ажаллажа эхилхэдээ, комбинат хүдэлмэришэдөө олон мэргэжэлтэй болгохо, шадабари мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ, техническэ мэргэжэлтэдые бэлэдхэл һайнтай болгохын түлөө оролдоно. Ушар юуб гэхэдэ, комбинадта саг зуурын захилай хүдэлмэри хэдэг механигууд, слесарьнууд, электригүүд үсөөн бэшэ. Тэдэнэр мүнөө бригадануудай гэшүүд болон абтажа, үйлэдбэриин гол ажалай хажуугаар али нэгэн бригадын хүдэлмэри хэлсэжэ байха уялгатай. Жэшээлхэдэ, һүнэй цехэй слесарь нүхэр Бодров өөрынгөө шэлэһэн мэргэжэлээр ажаллахаһаа гадна, үйлэдбэрилэгдэһэн продукциин шанар шалгадаг хинагшын уялга дүүргэлсэнэ; механическа цехэй гагнууршан бүхэн электригэй ажалые хэлсэнэ.

Ажахын тоосоо үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэн, ажал хүдэлмэриие эрдэм ухаанай ёһоор эмхидхэлгэһээ салин хүлһэн бага болохо, хүдэлмэришэдэй хэхэ ажал хүшэр болохо шэнгээр комбинадай зарим нүхэд һанадаг һэн. Энэнь тиимэ бэшэ байшоо. Ажабайдал тад ондоо юумэ харуулаа: ажалай бүтээсэшье, салин хүлһэншье дээшэлэн һайжаранхай. Энэмнай гүрэндэшье, хүдэлмэришэдтэшье аша туһатай гээшэ ааб даа.

Үйлэдбэреэ шэнэ гуримаар эмхидхэһэнай ашаар 1966 ондо хүдөө нютагуудһаа асарагдаһан нэгэ центнер һүнэй сэн үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 17 мүнгөөр хямдараа, транспортна гаргаша бага болоо. Гансахан экспедициин цех наймаанда гаргаһан продукциингаа тонно бүхэнэй өөрынь үные байгша ондо 8 мүнгөөр хямдаруулба.

Байгша оной нэгэдэхи кварталда комбинадай гол фондынуудай 1000 түхэриг бүхэндэ хүртэдэг продукциин хэмжээн 3300 түхэриг сэнтэй болоо. Энэнь нёдондонойхиһоо 22 мүнгөөр ехэ байна. Комбинадай нэгэдэхи квартал соо үйлэдбэрилһэн бүхы товарна продукциин өөрын үные нёдондо жэлэй тэрэ үеынхитэй жэшэбэл, аяар 8 мянган түхэригөөр хямда болоо.

Комбинадай аймагуудтахи тоһоной заводуудта экономическа ехэхэн хүдэлмэри хэгдэнхэй. Тэдэнэй участок бүхэн тодорхой баримтатай түсэбүүдые зохёон баталжа, мүнөө ажахын тоосоондо зо[...] гоор шэлжэн орожо байнхай.

Гэхэтэй хамта комбинадай [...] бэриин-финансова ажал [...] дутагдалнууд яһала дай[...] Нэгэ хүндэ дунда зэргээр [...] салин хүлһэнэй хэмжээн [...] бүтээсын ургалтые ахижа [...] Имэ ушарһаа комбинад[...] олон экспедиторнууд хүдэл[...] най һанахада, бэлэн болоһон [...] дукциие комбинадайхид [...] рин худалдаа наймаанай [...] рилэгшэд зөөхэ ёһотой. Энэ [...] Москва хотынхид һайн жэ[...] руулна.

Улаан-Үдын һүнэй к[...] манай ороной эдеэ хоолой [...] предприятинуудай нэгэн [...] Эндэ мүнөө үеын техникэ [...] хэрэглэгдэдэг. Сүүдхын [...] 70—80 тонно һүн болбосо[...] дан гаргагдана. Тус предп[...] хамта дээрээ 300 гаран хү[...] ладаг байха юм.

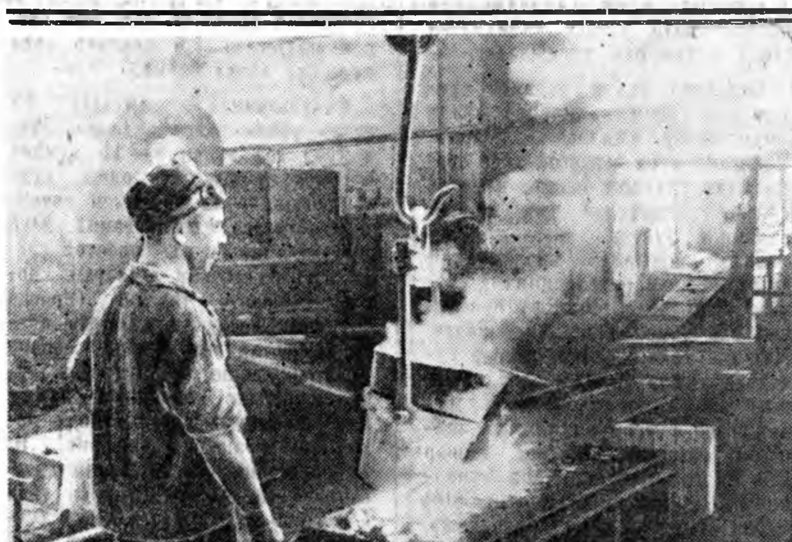
Хүдэлмэришэдэй ажал [...] хүнгэдхэхэ, ажаһуудалыень [...] руулха талаар комбинадай [...] партийна организациин зүгһөө [...] лахан оролдолго гаргагдана. [...] хойлон хэлэхэдэ, үйлэдбэри [...] рүү технологи үргэнөөр [...] лэгдэнэ, хүдэлмэришэдэй [...] зохидоор ажаһууха гэр ба[...] олоор баригдана.

Гэрнүүд болон хамтын [...] баригдаһанһаа хойшо хүнүү[...] бинадһаа гаража ошохоо[...] Энэмнай ехэ ушартай, юуб [...] тогтонижоһон коллектив [...] мнай предприятиин амжалта[...] лай эшэ үндэһэн мүн болон[...] һуудалайнгаа һайжарһан [...] хүдэлмэришэд сүлөө сагаа [...] аша туһатайгаар хэрэглэжэ [...] на. Залуушуул баран элдэб [...] линуудта һуралсажа, эрдэм [...] лээ дээшэлүүлнэ. Ажал[...] хажуугаар институдуудта [...] нүхэд олон болонхой.

Эдэ бүхы амжалтануудые [...] ха хэрэгтэ эдэбхитэй бэрх[...] баадажа, жэшээтэ ажалаара[...] гарһан нүхэд олон. Тэдэнэй [...] инженер В. П. Пугина, [...] Л. П. Измайлов, түрүү хүд[...] шэд Л. В. Снигирёва, Е. [...] ва, Н. С. Степанова, комсом[...] Алла Соловьева, Анна Леонов[...] шэд оролсоно.

Мүнөө комбинадай зорил[...] лектив КПСС-эй XXIII съезд[...] хэтэ шиидхэбэринүүдые бэел[...] түлөө эршэ түгэсөөр а[...] байна.

К. БУР[...]
Москвагай технолог[...] институдай асп[...]

Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой булад шудхалгын цех предприяти соогоо түрүү юм. Эдэнэр һара бүхэнэй түсэбые хододоо үлүүлэн дүүргэжэ, заводойнгоо дамжуулгын Улаан туг алданагүй. Ф. СОРОКИНОЙ фото.

БУРУУНУУД БУЛШАНТАЙ БОЛ[...]

Дүршэлтэй үнинэй малшан Намжил Ринчинов Чисаанын совхозой холын бэлшээридэ 70 толгой буруунуудые туугаад, зунай эхеэр ошоо һэн.

Худан голой эрьедэхи Гол-Толгой гэжэ соорхойдо энэ малшан зуһаба. Буруунуудынь тунга ногоон соо зоргооро бэлшээд, уһалаад байхадаа, түргэн һайжаржа, тарган тобирнууд болоһон байна.

Нүхэр Ринчинов үдэшэ үглөөнэй һэрюундэ малаа бэлшээжэ, һүниндөө тэдэндээ унай табижа амаруулдаг юм. Энэ малшанай тодорхой зорилгонь һайн бэелүүлэгдэжэ байна. Аймагай адуулагшадай июль һарын социалис мүрысөөнэй дүн согсолходо, нүхэр Ринчиновэй дааһан малайнь толгой бүхэнэй шэгнүүр 1170 граммаар нэмэһэн байжа, түрүү һуури энэ малшан эзэлбэ.

Дааһан буруунуудайнь тол[...] ринь 121 килограмм болоһон.

Намарай үдэрнүүдтэ бу[...] даа бүри тарган болгохо [...] Ринчинов табинхай.

— Дээдэ газарай хада [...] ногоон эртэ хагдаржа, шэмэ [...] татажа, модохир болодог. [...] голоо сентябриин эхеэр з[...] тэндэ тарялангай, сабш[...] газарнуудаар адуулхабди,— [...] Намжил Ринчинов хөөрэнэ.

Дүй дүршэлөөр баян эн[...] гашанай малнууд сэбдэг [...] үбэлэй ерэхэдэ, тобир та[...] хүсэ шадалтайнууд байха[...] жаггүй. Үбэлжөөндэ орохо [...] нууд һаари хүйтэниие, үл[...] барай үдэрнүүдые ямаршье[...] бажа гарахал.

Ж. БАД[...]
Хориин аймаг.

КРАСНОДАРСКА ХИЗААР. Магходско дабаанай хормойгоор нэмжыһэн Геленджик город хадаа олон жэлэй туршада хүнүүдэй анхарал татаһан. Юундэб гэхэдэ, энэ гоё һайхан, үзэсхэлэн байгаалитай газарта 40 гаран санатори, амаралтын гэр, пансионадуud байдаг юм. «Черноморец» гэһэн амаралтын байшан эгээл ехэ һайнинь гэжэ тоологдоно. Эндэ һара бүхэндэ 1627 хүн амарна.

ТАСС-ай фото.

Совет хүнэй

шэнжэ иимэ

ҺАЙХАН СЭДЬХЭЛТЭЙ ЭХЭНЭР

...Ураалай политехническэ институдай актова зал. Ехэ суглаан. Суглараашадай дунда профессор Пушкарева байба. Зал соо һууһан бусад эхэнэрнүүдһээ юугэрээш — хүбсаһа хунараараа, үһөө шэмэглэн гоёоһоорooш, аяг зангаараа харахa янзада илгарнагүй. Энэ эхэнэр намайе ехэтэ һонирхуулаа.

— Зоя Пушкаревагай залуухан аспирантка ябахыень, эгээл энэ актова зал соо эрдэмтэдэй конференци дээрэ үгэ хэлэжэ байһыень һананаб,— гэжэ СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Сергей Вонсовский намда хэлэбэ. — Харин мүнөө институт соогоо эгээн хүндэтэй хүн болонхой. Ураалай политехническэ институт инженернүүдые бэлдэдэг газар гэжэ нэрлэгдэхэ ёһоороо нэрлэгдэнхэй: тогтоһоор 45 жэл соогоо хэдэн арбаад мянган мэргэжэлтэдые Совет орондо һургажа үгөө. Мүнөө эндэ 25 мянган студент һурана.

Зоя Пушкарева 35 жэл эндэ ажаллана. Ленинградай Ленсоведэй нэрэмжэтэ химико-техническэ институт дүүргээд, эндэ ерэһэн байгаа. Аспирантурада һурахынгаа хажуугаар багшалжа, химиин промышленностьда кадрнуудые бэлдэлсэдэг байба. Нэгэдэхи, хоёрдохи табан жэлнүүдэй үедэ, мүнөө үеынхидэл адли, химиин промышленностиин мэргэжэлтэд дутамаг байгаа.

Пушкарева энэ институдтаа кандидадай, докторой диссертацинуудые хамгаалһан. «Профессор» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһөөрнь хорёод жэл болоно байна. Мүн эды шэнээн саг соо органическа синтезэй кафедрые ударидана.

Энэнь химико-технологическа факультедтэхи эгээн ехэ кафедра юм. Мүнөө бусад институдуудтал адляар һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлдэнэ. Энэ жэл факультедтэ абтаһан 275 хүнэй зуунииинь органическа синтезэй кафедрада һураха.

Пушкарева эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэри ходо хэжэ байдаг. Пушкаревагай шэнжэлгын хүдэлмэри Советскэ Союзда, мүн ГДР, Югослави, Венгри, Англи, Швейцари болон бусад оронуудта мэдээжэ.

Кафедрын эрхилдэг эрдэмэй гол һалбаринуудай нэгэн — рак үбшэнэй хабдар зогсоохо химическэ бодосые бэдэржэ ололго болоно. Дэлхэйн хэдэн зуугаад эрдэмтэд энэ аюулта үбшэнтэй тэмсэхэ онол арга бэдэржэ байнхай. Профессор Пушкарева, мүн тэрэнтэй суг ажалладаг залуу эрдэмтэд амжалтын тиимэ бэлээр түйлагдахагүй байһаниие һайн мэдэнэ. Гэбэшье багахан амжалтаараа баярлажа, туршалгынгаа хүдэлмэриин урагшагүйдэхэдэ урмаа хухардаггүй хүнүүд юм.

— Ерээдүйн һайн һайхан үйлэ хэрэгтэ этигэдэг хүм, — гэжэ Зоя Пушкарева хөөрэнэ. — Химическэ бодосоор зарим түхэлэй рак үбшые аргалжа байнабди. Энэ муухай үбшэнэй эдэгэхэ зарим замууд олдожо байнхай. Бүри һаяханайл эдэ химическэ бодосуудые ниилүүлжэ, нэгэн бүхэли орёо бодос болгоһон байнабди. Саашадаа рагтай тэмсэхэ хэрэгтэ химиотерапи ехэхэн удха шанартай болохо гэжэ баталха үндэһэн бии...

Кафедрын лабораторинуудта үдэр бүри ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Профессорэй кабинедэй дэргэдэ нэгэ тиимэ лаборатори бии юм. Тэндэ хүдэлмэрилдэг эрдэмтэн Василий Конюховтой хөөрэлдэбэбди. Эрдэм шэнжэлгын хэдэн хүдэлмэридэ Василий Конюховой нэрэ Пушкаревагай нэрэтэй зэргэ табигдаһан байдаг. Үшөө аспирант байхадаа Зоя Пушкареватай хамта рак үбшэ шэнжэлгын бүхэсоюзна зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаа һэн. Тэрэ зүблөөндэ хабаадалсаһан гурбадахи хүниинь политехническэ институдай студент һэн. 6 жэл үнгэрөө. Мүнөө эрдэмэй залуу кандидат Конюхов харюусалгатай туршалгануудые хэдэг бүлэг студентнэр болон шэнжэлэгшэдые хүтэлбэрилнэ. Студентнүүдэй эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэри үргэнөөр хэхэдэнь профессор Пушкарева ходо туһа үзүүлжэ, дэмжэжэ байдаг гэжэ Конюхов хөөрэнэ.

Эрдэм шэнжэлгын талаар түрүүшын алхам хэжэ байһан залуушуулай зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэлые Пушкарева ходо һайшаажа, тон шадамар бэрхээр тэдэнэй бэдэрэлгые залан заабарилжа үгэдэг. Тиимэһээ тэрэнэй шабинар шэнжэлэгшын хүшэр үеые дабажа гараха ёһотойл зоригтон болодог. Бүри һаяхан Зоя Пушкаревагай бэлдэһэн, эрдэмэй 16-дахи кандидат диссертацияа эрхимээр хамгаалба.

8 жэлэй урда профессор Пушкарева СССР-эй Верховно Соведэй зүблөөнэй болодог Кремлиин һаруул зал соо анха түрүүшынхеэ сэдьхэлээ хүдэлгэн ороһон юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо оронойнгоо засагай дээдэ зургаанай түлөөлэгшэ болоно һунгагдадаг.

Депутат хүнэй уялга үүргэ угаа ехэ. Һунгалтын үедэ һунгагшадынь депутадуудта захяа үгэдэг бээз. Энэнь депутадуудай хэхэ ажал ябуулгын программа болоно.

Пионерэй тосхондо дунда һургуули баригдаһан юм. Теэд удангүй тэрэнь багадажа эхилээ. Тосхоной ажалшад Пушкаревада хандан: «Туһалыш даа, депутат!»— гэжэ гуйгаа һэн. Тэрэ горсовет ошожо, шэнэ һургуули бариха мүнгэн зөөри хаанаһаа олохоб гэжэ түсэб тухайдаа хэлэһэн байна. Тиин һургуули бариха мүнгэн һомологдоо бэлэй. Депутат Пушкарева байрын гэрнүүдэй барилгада, хүүгэдэй саад болон яслиие үргэдхэлгэдэ, больница, столово, магазинай хүдэлмэридэ, хүн зоной хубиин ажабайдалда ходо хамааралсадаг. Өөрынгөө һунгагшадһаа 4 мянга үлүүтэй бэшэг абанхай.

Хүнүүд Пушкареватай уулзахаяа ходо ерэжэ байдаг. Үндэр зэргэ тушаалтай хадань иигэжэ олоороо ерэдэг бэшэ, харин һайхан сэдьхэлтэй, энэрхы зантай хадань — хүнүүд зүбшэл абахаяа ерэдэг. Хэды туха сүлөөгүй байбашье, арад зоной һунгаһан засаг түрын түлөөлэгшэ Пушкарева забда олоно, ерэһэн хүнтэй хөөрэлдэдэг, һанаа сэдьхэлыень заһадаг, туһа хүргэдэг.

Пушкарева СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй гадаадын хэрэгүүдэй комиссида дахяад һунгагдаа. Депутат эб найрамдал хамгаалха Советскэ комитедэй гэшүүн тула хилын саагуур ходо ябадаг юм. Хельсинкидэ болоһон эхэнэрнүүдэй уласхоорондын конференцидэ хабаадалсаа, совет болон американ олониитын ажал ябуулгашадай уулзалгада байлсаа, хани нүхэрэй ёһоор Бирмингем ошоо, Греци ошоһон совет эхэнэрнүүдэй делегациие толгойлоо.

— Үхибүүгүй аабзат?— [...] нэгэтэ хариин журналистка [...] Пушкареваһаа асууба.

Энэ эрдэм ухаанай, олони[...] гүрэн түрын ехэ ажал ябуул[...] жэ байһан хүн гэрэй эзэн з[...] байгаагүй ёһотой гэжэ тэрэ [...] налистска һанаһан байгаа. [...] эрдэмтын харюусахада, нүгэ[...] хинь ехэл гайхаа һэн.

— Юундэ үхибүүгүй байха[...] Би хүбүүтэйб, үшөө аша хү[...] бии болошо, хүгшэн эжы бол[...] хойб...—гээд харюусаа бшуу.

Пушкаревагай гэр бүлын [...] ехэ эбтэй юм. Зоя Пушкарев[...] луугаар нүхэрөө алдаад, А[...] хүбүүниинь эсэгэгүйгөөр ех[...] лоһон. Эхэнь хүбүүнэйнгээ хү[...] дүрөөдэ, гарыень ганзагада [...] гөө. Тиимэһээ Алексей мэрг[...] шэлэхэдээшье эхынгээ хойш[...] харгылаа. Инженер-химик бо[...] хой. Сүлөөтэй сагтаа Пушка[...] аша хүбүүн Мишэтээ наадл[...] сэбэр агаарта ябадаг байна.

Имэ янза бүриин—ех[...] багашье ажал хэхын. хүнэйл[...] өөрыншье хуби заяанай түлөө [...] наата болохын тула, хүн з[...] эрэлхэг зоригтойгоор алба хэ[...] тула һайхан сэдьхэлтэй бо[...] шухала. Зоя Пушкарева эгээл [...] бэльгүүн сагаан сэдьхэлтэй эх[...] юм.

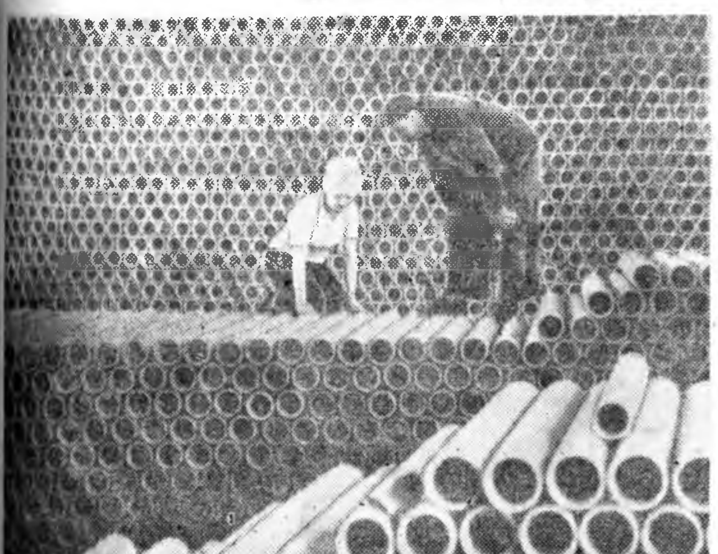
Людмила БУТОРИНА,
АПН-эй корр.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

ТАШКЕНТЫН ОБЛАСТЬ. Эрдэм шэнжэлэлгын институтай научна сотрудник Карим Юсупов «юсуповский-40» гэһэн сортын помидорнуудые суглуулжа байна. Энэ помидор томо аад, зөөлэн, тон амтатай юм. Зариманиинь 700—800 грамм шэгнүүртэй.

ТАСС-ай фото.

МОРДОВСКО АССР. Асбоцементнэ зүйлнүүдые бүтээдэг комбинат мүнөө үедэ элдэб янзын сорго гаргажа, Советскэ Союзай олохон газарнуудта эльгээнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бэлэн болоһон соргонууд эльгээгдэхээ байна.

ТАСС-ай фото.

Баруун Ураалай промышленна болон культурна түб Пермь городой түхэл шарай үдэрһөө үдэртэ хубилна. 800 мянган хүн зонтой энэ город Кама мүрэнэй хоёр эрьеэр 50—60 модоной зайда һунана. Эндэ долоон жэлэй туршада ажалшад 2 миллион 150 мянган квадратна метр байрын гэрнүүдые абаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Большевистская үйлсэдэхи шэнэ гэрнүүд.

ТАСС-ай фото.

Сентябриин 2-то—милитарис Японой илагдаһанһаа хойшо 21 жэлэй ой

ТҮҮХЭ ҺУРГАНА

1945 оной сентябриин 2. Токийска шуурай сэнхир хүхэ долгин соо «Миссури» линкор байна. Тэрэнэй палуба дээрэ ехэ стол табяатай. Столдо союзнигуудай түлөөлэгшэд һууна. Линкор дээрэ ерэһэн Японой гадаадын хэрэгүүдэй министр Мамору Сигэмицу, Японой Генеральна штабай начальник Умэдзу болон бусад тушаалтад столдо ерэнэ. Императорай, правительствын үмэнэһөө Сигэмицу, Умэдзу гэгшэд Японой үгэ дуугүйгөөр илагдаһан тухай акт доро гараа табина. Энэ ушар болбол дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүрэһые тэмдэглэһэн юм.

Японой һандаран уналга болбол Японой империалистнуудай гадаадын бүтэшэгүй политикын хуулита хойшолон юм. Энэ ороной хүтэлбэрилхы бүлэг хүнүүд олон жэлэй туршада совет ороной Алас-Дурна зүгые, Азиин болон Номгон далай шадархи бусад үргэн ехэ районуудые эзэлэн абаха түсэбтэй байгаа һэн. 1937 ондо Япон Хитадта добтолон ороо, тиихэдэ 1941 оной декабрьда США болон Англида эсэргүү дай эхилжэ, Пирл-Харбор болон Малаккска хахад олтирогой эрье дээрэ сэрэгүүдээ буулгаа бэлэй. Хитадай зарим районуудһаа гадна, Японой сэрэгүүд Малайя, Индонези, Бирмэ, Филиппины, мүн бусад газарнуудые эзэмдэһэн.

Милитарис Япон СССР-тэ эсэргүү эзэрхэг түримхэй добтолгоёо өөрынгөө эзэрхэг политикын шухалын шухала хубинуудай нэгэн гэжэ тоолодог һэн. Тэрэ хадаа манай Алас-Дурна зүгэй хилэдэ дүтэ эгээн һайн бэлэдхэлтэй Квантунска армиин миллион шахуу солдат болон офицернүүдые суглуулаа, стратегическэ шухала газарнуудта мянган километр утатай бүхэлэлтэнүүдые хэһэн юм. Манай Эхэ орондо гитлеровскэ Германиин добтолон ороһоной һүүлээр Японой милитаристнууд нейтралитет тухай 1941 оной апрельдэ баталагдаһан пактаяа эбдэжэ, СССР-тэ эсэргүү аашануудаа эдэбхижүүлһэн байгаа. Энэ ушар болбол Манчжуридa дүтэ хилэ дээрээ зэбсэгтэ хүсэнүүдэйнгээ горитойхон хубиие барижа байхыень Советскэ Союзай баадхаһан ба энэнь фашис Германида ехэхэн туһаламжа болоһон.

Немецко-фашистска сэрэгүүдтэ эсэргүүгээр совет арадай хэһэн баатар тэмсэл, Волго шадар гитлеровецүүдэй абаһан ехэ сохилто СССР-тэ добтолон оролгоһоо бэеэ барихыень Японой милитаристнуудые баадхажа, манай союзнигуудай дайшалхы тулалдаануудаа үргэдхэхэдэнь туһалаа. Гэбэшье һүүлэй һүүлдэ Азиин газар дээрэ Японой зэбсэгтэ хүсэнүүдые бута сохилгоһоо Номгон далай шадархи дайн дулдыдаха юм гэжэ США-гай, Англиин хүтэлбэрилэгшэд ойлгодог байгаа. Тиимэһээ тэдэнэр Япондо эсэргүү дайнда СССР-эй орохо тухай асуудал Советскэ правительствын үмэнэ нэгэнтэ бэшэ табидаг һэн.

1945 оной февральда Совет Армиин шиидхэхы илалтануудай ашаар фашис Германиин бүрин түгэсөөр бута сохигдохо болоод байхада, Крымдэ гурбан агууехэ оронуудые толгойлогшонорой конференци болоо һэн. Алас-Дурна зүгтэ дайн сэрэгэй, фашизмын аюултай гуламтые усадхаха, мүн тэрэшэлэн нейтралитет тухай пактаяа Японой зүгһөө эбдэжэ, манай союзнигуудта эсэргүү дай хэжэ байһаниие хараадаа абажа, Германиин илагдаһанай һүүлээр 2—3 һара болоод Япондо эсэргүү дайнда орохо гэһэн уялга Советскэ Союз бэе дээрээ даагаа.

Советскэ Союзай дүүргэһэн шиидхэхы үүргын ашаар Германиин фашизмын бута сохигдоһон ба Германиин үгэ дуугүйгөөр илагдаһан ушар дэлхэйн хоёрдохи дайнай хуби заяае шиидхэжэ, Японой милитаризмые тон хүндэ байдалда оруулаа һэн. 1945 оной июлиин 26-да США-гай, Англиин, Хитадай правительстванууд Потсдамска деклараци баталан абажа, Японой үгэ дуугүйгөөр илагдаһан тухай эрилтэ табигдаһан ба тэрэниие демилитаризацилха, демократизацилха гол ёһо гуримууд һайрuулагдаһан байгаа. Зүгөөр Токио энээнһээ арсаһан юм.

Союзнигуудай үмэнэ абаһан өөрынгөө уялгада үнэн сэхэ, Алас-Дурна зүгтэ манай ороной гүрэнэй аша туһые хамгаалха, Азиин арадуудые, тэрэ тоодо Японой арадые, саашанхи үхэл тахалһаа, зоболон харшалһаа абаржа, бүгэдэнииты эб найрамдал дүтэлүүлхын тула Советскэ правительство 1945 оной августын 8-да Японгой дай хэжэ ороһон. Тиихэдээ Хиросима болон Нагасаки городууд дээрэ атомна бомбонуудые хаяһанһаа бэшэ, харин Квантунска армиие түргөөр бута сохижо, Хитадай зүүн хойто зүгые бүхыдэнь, Хойто Корей, Урда Сахалин болон Курильска олтирогуудые сулөөлһэн ушар Японой илагдаһаниие тэмдэглээ.

Японой диилдэһэн ушар Азидахи бүхы байдалые үндэһөөрнь хубилгаа, энэ районда национально-сулөөрэлгын хүдэлөөнэй бүрьялан ургаха һайн эрхэ байдал байгуулжа үгөө. Тэрэшэлэн энэ ушар Япон орон дотор революционно ба демократическа хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ туһалаа. Уласхоорондын түрүү хүсэнүүдэй дэмжэлгын ашаар эндэхи ажалшад Япондо хэдэ хэдэн демократическа хубилалтануудые үнгэргэхые, тэрэ тоодо конституци баталан абахые туйлаа. Конституци дайн сэрэгые, уласхоорондые арсалдаануудые шиидхэхэ зэбсэг болгохо ябадалһаа арсаһан байна. Бэеэ даанхай, демократи болон эб найрамдалай харгы замаар ороноо хүгжөөхэ юрэнхы эрхэ байдал байгуулагдаа һэн.

1956 ондо советско-японско дипломатическа харилсаанууд һэргээн байгуулагдаа, тиигээд хоёр оронуудай арадуудай хоорондо хани барисаанай бүхы талын холбоо харилсаанууд тогтоогдоо. Мүнөө үедэ СССР Япон хоёрой хоорондо үргэн ехэ экономическа, культурна, эрдэм ухаанай талаар холбоо барисаан гуримшуулагданхай. Мүн гүрэн хоорондын талааршье холбоо барисаанууд хүгжэнэ. Мүнөө жэл СССР Япон хоёрой гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд бэе бэедээ айлшалалсажа, Москва Токио хоёрой хоорондо агаарай харгы байгуулха тухай хэлсээн, мүн советско-японско консульско конвенци баталагдаа.

Гэхэ зуура США-гай империалистнууд энэ ороной хархис хүсэнүүдэй эдэбхитэй туһаламжаар Ази болон Алас-Дурна зүгтэ өөрынгөө эзэрхэг түримхэй политикые бэелүүлгэдэ Японииe хэрэглэнэ, тэрэнэй газар дээрэ сэрэгэй олон тоото баазануудые байгууланхай. Холбоото Штадуудтай байгуулагдаһан сэрэгэй политическэ союз болбол орон дотор «бэеэ хамгаалха сэрэг» гэдэг зэбсэгтэ хүсэнүүдые бии болгоо. Япон болбол Вьетнамда эсэргүү Америкын эзэрхэг түримхэй добтолгын ара талань боложо, энэ бузар муухай дайнда бүри эдэбхитэйгээр хабаадажа байна. Энэ политикын аюултай хойшолонгые ойлгожо, Японой демократическа хүсэнүүд «аюулгүйн договорто» эсэргүүгээр, термоядерна дайн сэрэгые сарахын, бата бэхи эб найрамдал байгуулхын түлөө шууд сэхээр тэмсэнэ.

...Милитарис Япониие бута сохиһонһоо хойшо үнгэрһэн 21 жэлэй туршада дэлхэй дээрэ горитой ехэ хубилалтанууд болоо. Мүнөө США уласхоорондын империализмын хархисуудай гол хүсэн, дэлхэйн жандарм, эрхэ сулөөгэй дайсан, дайн сэрэгые үүдхэгшэ болонхой. Холбоото Штадуудай эзэрхэг түримхэй добтолгонууд, нэн түрүүн Вьетнамда дайн сэрэгые зэрлиг муухайгаар үргэдхэлгэ бүхы дэлхэйн арадуудай туйлай ехэ дураа гуталгые, хүсэ ехэтэй эсэргүүсэлтые үүдхээ. Энээнтэй дашарамдуулан, сэрэгэй бүтэшэгүй политика хэһээгдэнгүй үлэхэгүй, эзэрхэг түримхэй ямаршье добтологшые хатуу шанга хэһээлтэ заатагүй хүлеэнэ гэһэниие эли тодоор гэршэлһэн үнишье бэшын түүхын тобшолоолнуудые һанахада үлүү бэшэ.

Г. РАХОВЕЦКИЙ.
(АПН).

АЙМАГАЙ ГАЗЕТЫН ХУУДАҺАНУУДҺАА

Экономикын һургуули

Түнхэнэй аймагай «САЯАН» газетэ өөрынгөө дэргэдэ экономико шудалха һургуули эмхидхэжэ, түрүүшынгээ материалнуудые хуудаһанууд дээрэ толилжо эхилбэ. Тус һургуулиин гол зорилгонь юуб гэхэдэ, үргэн ниитэ уншагшадые экономическа гол шухала зүйлнүүдтэй танилсуулха хүсэлэнтэй.

Нэн түрүүлэн, «Продукциин өөрынь үнэ, олзотойгоор үйлэдбэри эрхилэлгэ» гэһэн үгэнүүдэй ушар удхые агроном нүхэр Оздоноев өөрынгөө статья дотор тайлбарилхые оролдобо. Энэ нүхэр «Восточные Саяны» колхозой Таблангуудай һаалиин фермын үйлэдбэриин байдал дээрэһээ тоо баримтануудые хэрэглэн, өөрынгөө статьяе буридүүлнэ.

Тэрэ хуудаһан дээрэ «Түрүү дүй дүршэлһөө» гэһэн гаршаг доро «Хүдөөгэй экономистнууд» гэһэн АПН-нэй һонирхожо уншамаар материал мүн тунхаглагдаба.

Мухар-шэбэрэйхидые дэмжэн...

«БЭШҮҮРЭЙ ТАРЯАШАН» гэжэ газетэ өөрынгөө һүүлшын номернуудай нэгэндэ «Мухар-шэбэрэйхидэй үүсхэлые дэмжэе!» гэһэн ниитэ гаршаг доро Мухар-Шэбэрэй аймагай комбайнернууд, трактористнууд, шофёрнууд болон таряашадай социалис уялга толилбо. Тиихэтэеэ хамта таряа хуряалгын үедэ аймагай колхоз, совхозуудай механизаторнуудай хоорондо социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ дүрим, мүн тэрэ дүримые һайшаан баталһан партиин райкомой бюрогой тогтоол тунхаглаба.

Тэрэ дүримэй ёһоор мүрысөөндэ илагшад КПСС-эй райкомой, аймсоведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаха, хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэхэ байна. Мүрысөөнэй дүн табан хоног бүхэндэ согсологдохо юм. Эрхим хүнүүдтэ «1966 оной таряа хуряалгын аймагай чемпион» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдохо, хүндэлэлэй грамотанууд, үнэтэ шагнал барюулагдаха зэргэтэй.

Нүүдэл редакци

Таряа хуряалга, ороохо гүрэндэ тушаалгын халуун хаһые алишье талаһаань һайнаар харуулжа байха зорилгоор Мухар-Шэбэрэй аймагай «ЛЕНИНЭЙ ЗАМ» газетэ нүүдэл редакци эмхидхэбэ.

Августын һүүлшын үдэрнүүдтэ аймагай ажахынууд таряа хадалгадаа орожо эхилбэ. Шэнэ ургаса гүрэнэй амбаарта адхагдажа захалба. Нүүдэл редакцишье мүн лэ өөрынгөө хүдэлмэридэ хам оробо.

«Родина», «Коммунизм» ба «Искра» колхозуудай полевой стануудай байдалые шалгажа, дутуу дунданuудые элирүүлһэн, һайнаар бэлдэгшэдые магтаһан материал һая толилогдобо. Мүн тэрэ номер дээрэ «Үүсхэлшэдтэй зэргэ алхалсахабди» гэһэн корреспонденциие һонирхожо уншамаар. Энээн соо Хара-Шэбэрэй «Родина» колхозой таряашадай зорилго, хэрэг үйлэ тухай тодорхойгоор бэшэгдэнэ.

Тоосоон эхилбэ

Партийна эхин организацинуудта тоосоото-һунгалтын суглаануудай болохо эхилһэн тушаа КПСС-эй Кабанскын райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша нүхэр Степановай статья тэндэхи «БАЙГАЛАЙ ГАЛНУУД» гэжэ газетын хуудаһанда гаргагдаба.

Тэрэ статья дотор Тимлюгэй ТЭЦ-эй, түмэр замай албанай 16-дахи дистанциин, Мысовая станциин түмэр замай узелай цехүүдэй партийна эхин организацинуудай суглаанууд эмхитэйгээр, дээдэ хэмжээндэ үнгэрбэ гэжэ тэмдэглэгдэнэ. Тиихэтэй хамта зарим партийна эхин организацинуудта тоосоото һунгалтын суглаанууд бэлэдхэл муутайгаар, заагдаһан саг һаа хожомтожо байгаад болоно гэжэ автор шүүмжэлэл хэнэ. Энэ дутагдалнуудые зайсуулха асуудалнууд тушаа нүхэр Степанов онсо тогтобо.

Даабаряа үлүүлээ

Хүрбын совхозой 2-дохи отделениин ахалагша хонишон коммунист Банзаргаша Жамбалов энэ жэлдэ зуун эхэ хонин бүхэнһөө 92 хурьга абаад, бүрин бүтэнөөр бултыень түлжүүлжэ байна. Тэрэшэлэн хониной толгой бүриһөөнь 3164 грамм ноохо хайшалжа, түсэбтэ даабаряа 150 нилограммаар үлүүлбэ. Мүн хонишон коммунист Шагдар Будаев һайн амжалта туйлаа гэжэ Хориин аймагай «ҮДЫН ҺОНИН» газетэ мэдээсэнэ.

Түрүүшынгээ дуу, шүлэг бэшэжэ эхилһэн энэ залуухан басаган Агын округой Хүнхэр гэжэ нютагта түрэһэн юм. Тэрэ хадаа багаһаа уран шүлэг бэшэдэг, үргэн тэнюун түрэл нютагаа, үлир, мойһото Онон голоо, ажалша бэрхэ үетэн зоноо магтан дууладаг. Шуя-Ханда Шэтэ хотодо үнгэргэгдэһэн Сибириин ба Алас-Дурна зүгэй залуу зохёолшодой семинарта хабаадалсаа. Уян хэлбэрхэй сэдьхэлһээ урдан гараһан тэрэнэй уран шүлэгүүд жэл ерэхэ бүри дали жэгүүр урган, дээшээл-дээшээл дэбинэ.

ТАНИЛСАГТЫ:

Шуя-Ханда БАЗАРСАДАЕВА

ХҮСЭЛНҮҮД

Хүсэлнүүдни, хүсэлнүүд...
Хаана намайе абаашанаш?
Хойто зүгэй
Хорон шанга һалхиндал,
Хоохон хүсэл
Холуур намһаа ябадаг һай
Хуа тооһоор
Хуудам талым хушангүй,
Дуулим таладам
Дуу хүгжэм асарһайш.
Эрье дээхэнүүр
Эрьеэд нюдөө шэртэнэб.
Эхэ нютагайнгаа
Элдин һайханиие гайханаб.
Хүсэл бодол
Хэндэшье атаагүйхэн үгтэдэг,
Хэлэндэ ороходоо
Хажуудашни һахяад арюухан.
Хүсэлдөө оруулан,
Хүсэл эдлэжэ шадаа һаа,
Һаруул элшээр
Һургаалшье боложо ядахагүй.
Энээхэн хүсэлдөө
Эрмэлзээн харюу болгон,
Энэ наһандаа
Эрьюулхэ саг туладаг һай.
Энээхэн хүсэлые
Эхын найдалаар сүршөөжэ,
Эдитэ шубуудтал
Эмнеэд дээшээ дүүлиһэйб.
Хүсэл бодолни
Хүнһөөл ондоо бэшэл даа,
Хүсэжэ ошохоо
Хүсэл бодолни мэдүүжэ.
Аяар холые
Аяран байгаа хүсэлыем
Асархаа яраһан
Алтан одомни хэлүүжэ.
Эгээл һайхан
Элдин добын оройдо
Шэбшэн һуужа,
Шүлэгөө бэшэхэ хүсэлтэйб
Жаргалан шубуунай
Жэргэн хоолой татахада,
Шэнэхэн дуунь
Шэбшэн абаха бодолтойб.
Сэлгеэ талын
Сэсэг набша дэлгэжэ,
Сэнхир огторгойн
Сэрэг мүшэ тоолоһойб.
Буряад нютагайнгаа
Баяр домог түүрээжэ,
Баатарай оройһоо
Баранда сөлө дууланайб.
Холшор наһанайм
Хонгор үедэ дуудаһан
Инаг дураяа
Эрье дээрэһээ хүлеэһэйб.
Үбгэн баабайн
Үнэтэ юрөөл дуулажа,
Үүри нүхэдтэеэ
Үнжэн зугаалан үтэлһэйб.
Айдар залуугай
Алтан байбуур үлеэжэ,
Аялга дуунайнгаа
Арюун дээжэ үргэлһэйб.
Буряад нютагайнгаа
Баяр домог түүрээжэ,
Баатарай оройһоо
Баранда мэндээ соносхоһойб.

УЯНГА

Би шамдаа
дуратай һэм
теэд...
Бүхы заяандам
мууе бүүхэн һанаарай,
Хоёр нюдэнэйш
сөг залинһаа
һэриһэндэм,
Худал хобоор
Хобто бүүхэн харбаарай.
Бүхы юумэн
һанаашаар болодог
бэшэл хадань,
Бэдэрнэб шамаяа
бүгэдын нюдэн
сооһоо.
Зол хубиим
нюуса нэгэ һабагшын
Алтан түлхюур,
инаг шамаяа
хүлеэнэб.
Энэ наһамнай
эмнигшье гээшэнь
аргагүй,
Элишэхэдээл болохол,
жэгүүртэ шубуудтал,
Энгэрээр ургаһан
элдэб сэсэгтэл
хангалтай,
Энхэрэн уршыжа,
энгэрһээ үмхирхэл
суглуултар.
...Ерэгты наашаа
шамдуун алхаад
бултааран,
Энхэ заяанайнгаа
жаргалай түлхюур
бэдэрэгты.
Олоо бол,
өндоо хүндэ
үгэнгүй,
Оюун гүнзэгы
инаг зүрхөө
үршөөгты.

ТҮРҮҮ ЗВЕНО

Нарһатын совхозой гурбадахи отделениин үбһэшэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Федор Белобородовой звено түрүү һуури эзэлнэ.

Ургасаар муу газартайшье һаа, энэ звеногой гэшүүд эршэмтэйгээр хүдэлжэ, богонихон болзор соо 400 гаран центнер һайн шанартай үбһэ бэлдэбэ. Морин косилкын машинистнууд Виктор Минеев, звеньевой Белобородов гэгшэд үдэрэйнгөө нормо үлүүлэн дүүргэнэ. Мүн тармалга дээрэ Лошкарев, Князев гэгшэд бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана.

— Түсэблэгдэһэн ургаса абахын тула бүхы арга боломжоёо хэрэглэхэбди, ханаабай эрье, ойн соорхой, талмайнуудые дууһыень сабшахаар зэһэнхэйбди. Хажуур лэ далайхаар газарһаа үбһэ абахабди—гэжэ звеногойхид мэдүүлнэ.

В. БАЙБОРОДИН.
Яруунын аймаг.

ЗАВОДОЙ ҮХИБҮҮД

Зуун табяад, горитойхон болоһон үхибүүд Адмиралтейскэ заводтохи корпус бүтээлгын цехтэ ажаллажа байна. Элдэб янзын аяг зангай, заншал дадалтай үсэгэлдэрэй зуун табяад һурагшад кораблишанай мэргэжэл шудалжа эхилхэнь. Эндэ ерэһэн шэнэ хүнүүдэй дунда 65-дахи интернат һургуулиин 16—17 наһатай арбан хүбүүд бии. Бултадаа—арбуулан үншэд. Эдэнэр хүүгэдэй гэртэ хүмүүжээ юм.

Хүбүүд Адмиралтейскэ заводто өөһэдын дураар ерээ. Хоёр һарын урда тээ еудна баридаг гигантын богоһо алхажа ороходонь, кадрнуудай таһаг соо коллективэй «этигэмжэтэ түлөөлэгшэтэй» танилсуулаа һэн. Тэрэ түлөөлэгшэ тэдэнэй хүдэлмэри, хүмүүжэл болон саашанхи хуби заяае өөртөө даажа абаһан байгаа.

Энэ хүмнай—цехэй начальнигай орлогшо Михаил Михайлович Тимошков. Эдир адмиралтеецүүдэй хүдэлхэ цехэйнь коллектив «Ленин» гэжэ атомна ледокол бүтээһэн, газаа далайгаар нефть зөөхэ гайхамшагта «Ханой», «Дрезден», «Отто Гротеволь», «Георге Георгиу-Деж» гэжэ корабльнуудта «замай залуур» гаргажа үгэһэн юм гээд энэ хүнһөө мэдэжэ абаба.

— Зай, хүбүүдни, хүдэлмэрилхэ газартатнай өшөёл даа,—гээд Тимошков хүбүүдтэ хандаба. «Хүбүүдни» гэһэн үгэ тон энэрхы урихаһаар соностоо бэлэй. Интернат һургуулиин арбан хүбүүд энэ үдэрһөө заводой хүүгэд болоо.

Тэдэнэр өөһэдынгөө ажалай түрүүшын замые 5-дахи участогта эхилбэ. Тэрээниие үнинэй кораблиша, партийна организациин секретарь Н. М. Орлов толгойлно. Хүдэлмэришэдэй коллектив шэнэ ерэгшэдые һайнаар «хүл дээрэнь» гаргадаг суутай юм. 10 хүбүүдые түрүү бригаданuудта хубааба.

— Бригадир гээшэ үйлэдбэриин түсэб үлүүлэн дүүргүүлхэ, эрхим һайн продукци гаргуулхаһаа гадна, залуу хүбүүдэй эсэгэньшье, нүхэрыньшье болохо ёһотой,—гэжэ цехэй начальник Д. Ю. Поевянский хөөрэбэ.

Тиимэ заншалай ёһоор Коля Протазановые Алексей Наумович Семеновой бригадада оруулаа. Энэ бригадир 50 гаража ябаһан хүн. Олон юумэ үзэһэн, ехэ дүй дүршэлтэй. Алексей Наумович хоёр хүбүүдые тон һайнаар ехэ болгоо. «Мүнөө энэ гурбадахимни болохо даа»—гээд Семенов нэмэбэ.

Бригадирнууд өөһэдынгөө даашын хүбүүдтэй заводой гудогой һүүлээр уулзадаг. Коля Чижовой хүлеэгээ нагаашьегүй байтар, гэнтэ тэрэнэй бригадын хүтэлбэрилэгшэ Николай Андреевич Федоров хамтын байрадань орожо ерээ. Чижовой «ажабайдалые» һайнаар хаража үзөөд, хүбүүдтэй хөөрэлдэжэ, энэ тэрэ юумэ асууба.

Интернат һургуулиин хүбүүдые эгээл һайн байра байдалаар хангаха тухай мартаагүй, тэдээндэ түрүүшын салин хүрэтэр хүрэхэ мүнгэ үгөөд, хайшан гэжэ зүбөөр гаргашалхыень зааһан байна. Дулаан хубсаһан зарим хүбүүдтэ үгы байшоо. Тиихэдэнь цехэй комитедэй гэшүүн, гэр байрын комиссиин түрүүлэгшэ А. Н. Рыжков (анхандаа баһа өөрөө хүүгэдэй гэртэ хүмүүжэһэн) хүүгэдэй ажалай комиссиин түрүүлэгшэ М. П. Максимовтай сугтаа интернат һургуулиин директортэ ошожо, хайшан гээд хүбүүдтэ туһалха тухай зүбшэбэ.

Теэд гэр бүлэдэшье хуу һанаашаар байдаггүй гээшэ aaб даа. Тэрээн шэнги эндэшье баһал тиимэрхүү байдаг. Һаяхан арбан хүбүүдэй нэгэн—Вадим Никитин хамтын байра соо пропускаяа мартажархёод, һөөргөө бусаба ха. Һүүлээрнь заводтоо ерээд, гээгдэһэн тухайдаа мастерта хэлэхээ айгаад, цехтээ оробогүй. Энэ эндүүгэй анха түрүүшынхеэ гаргагдабашье һаань, Вадимые хүлисөөгүй. Бүхы нүхэдэйнь урда байлгаа. Цехэй начальнигай хэлэһэн үгэнүүдые эдир хүбүүн мартахагүйгөөр хадуун абаа.

— Хүдэлмэреэ мартаха гээшэ дайшалхы харуулаа хаяһантай тон адли...,—гэжэ начальник хэлээ һэн.

Участогай коллектив һаяшаг өөһэдынгөө эдир нүхэдтэй уулзажа, тэдэниие профсоюзай гэшүүд болгон абаад, баяр баясхалангай оршон байдалда гэшүүдэй билет барюулаа.

Һүүлээрнь хани халуун хөөрэлдөөн болобо. Хэр хүдэлэгдэнэб? Ажалай һүүлээр юу хэнэбта?—гэхэ мэтэ асуудалнууд олон aaб даа.

Амаралтын үдэр городһоо газаа тээ ошожо, сугтаа амарая,—гэһэн дурадхал залуу хүдэлмэришэд оруулба. Финскэ залив шадарай Сестрорецкэдэхи «Дубки» гэжэ, нэгэ үдэрэй амаралтын гэртэ ойрынгөө амаралтые хамта үнгэргэхэнь. Дачадаа абаһан ахa нүхэдынь хүбүүдтэй сугтаа ошолдохо.

...Корпус бүтээлгын цехэй арбан хүбүүд дүршэл шадабари шудалан абажа эхилээ. Заха хизааргүй үргэн Нева мүрэн дээрэ төбөйн харагдагша «Буран» гэжэ ледокол дээрэ «дайшалхы хэрэгтэ» түрүүшынхеэ һуража байна. Тэдэ арбан хүбүүдэй үдэшын һургуулиин 10-дахи класста ерэхэнь ойртохо болоо. Теэд, энэнь баһал цехэй коллективэй шиидхэбэри ха юм.

Р. ЕФИМОВ,
ТАСС-ай корр.

МОСКВА. Дирижер эрэшүүлые хүнүүд хаража һурашоо. Харин мүнөө «капитанай мостик» дээрэ эхэнэр хүн гаража ерэнэ. Энэ хүнэй оркестрые ямараар хүтэлхэ байһые хэншье үшөө мэдэнэгүй ха даа. Зариман ехэ голонгёор харана. Нүгөөдүүлынь магтана. Магтаашад алдуу хээгүй. Дирижер Вероника Дударова Москвагай гүрэнэй симфоническа оркестрые 6 жэлэй туршада хүтэлбэрилнэ. Энэ коллективтэ 80 хүн, ехэнхинь эрэшүүл.

Дударовагай концертдэ ерэһэн хүн ехэл һонирхожо, хүсэтэ хүгжэмэй засагта абташаха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Вероника Дударова концертын үедэ.

ТАСС-ай фото.

Улаан-Үдын 1-дэхи интернат һургуулиин ахалагша классай һурагшад.
С. ДОРЖИЕВАЙ фото.

ТЭДЭНЭЙ ЭЖЫ

Тамара Михайловна Секретарева Загарайн аймагай Шулуутын интернат һургуулида багшалдаг юм. Эндэ бүхы дээрээ 170 гаран хүүгэд һуража байнхай. Тэдэнийе 9 бүлэг болгожо хубаарилаад, багшанар тус тустань ажал ябуулдаг. Тамара Секретарева 1-дэхи класс даажа абадаг.

Энэ багшада 7 наһа гүйсэһэн хүүгэд ерэнэ. Олонхидынь хубсаһаашье хүсэд үмдэжэ, унтариишье хуряажа шадахагүй байдаг. Гэбэшье Тамара Михайловнагай харууһан доро тэдэ богони саг соо байра соохёо ариг сэбэрхэнээр хуряадаг, эбтэйгээр газаа гаража сэбэр агаарта наададаг, бэе, бэедээ һаалта хэнгүй номоо үзэжэ һурадаг байна. Али бүхы талаараа тэдэ һургуули соогоо түрүү һуурида ябадаг юм. Тамара Михайловна Секретаревае һургуулиинь хүүгэд заримдаа «Эжы» гэжэ нэрлэдэг.

Һуралсалай шэнэ жэлые угтуулан, оролдосо ехэтэй хүмүүжүүлэгшэдэ амжалта хүсэе.

П. ХАЛТАНОВ.

РЕПОРТАЖ

ЖЭНГИРЫШ, ЖЭНГИРЫШ, ХОНХО!

ЭРТЫН НАРАНАЙ элшэ гэрнүүдэй оройнуудые, тротуарнуудые хушаһан түрүүшын хюруугай мүнгые бүришье яларгана. Ногоон үнгөө үшөө буураагүй уляангирай намаа набша нойрһоо һая һэриһэн хабартэй, аалиханаар шэбэнэлдэнэд. Теэд уляангирнууд энэ үглөө нойрһоо үхибүүдһээ оройтожо һэреэ бшуу.

...Улаан-Үдэ городой № 4 найман жэлэй һургуули. Саг үшөө эртэ гэбэшье, коридор соогуур үхибүүд олон. Тэдэнэр унтажа хоноогүй хэбэртэй хаш. Һургуулитаяа дахин уулзаһандаа баяртайнууд, классууд соогуураа орожо, һонирхон һонирхон харанад. Үхибүүдэй энэ һонирхол гайхалгүй. Сонхо дээгүүр элдэбын сэсэгүүд табигданхай. Ханада үлгөөтэй амһартаһаа декоративна ургамалнуудай намаанууд доошоо һанжана. Пионерэй булан, үргэн һаруул физкультурын кабинет, библиотекэ — үхибүүдые хүлеэнэ.

Улаан галстук зүүһэн хүбүүнтэй хөөрэлдэнэбди.

— Зунай сагые ехэ һайнаар үнгэргөөб, — гэжэ тэрэ хүбүүмнай, 6-дахи «б» классай һурагша Петя Далбаев, хөөрэнэ. — «Пионер» лагерьта амараа б. Хоёр үдэрэй аяншалгада ябаабди,— гэжэ бүри халана. Нүхэрөө тодон абажа Сережа Пупин нэмэнэ:

— Бидэнэр Котокель нуурта ошожо загаһашалаабди...

Маанадые 3-дахи «а» классай һурагша Валерий Семенец, 4-дэхи «в» классай һурагша Таня Гусева, 7-дохи «б» классай һурагша Саша Давыдов болон бусад тойрошонод. Бултадаа һайнаар амараа. Олонхиниинь пионерскэ лагерь ошожо ерээд, хүдөөдэ колхоздо, түрэлхидтөө туһалаа.

—Би колхоздо үбһэндэ ябалсааб, морёор бухал шэрэлсээб,—гэжэ 3-дахи «а» классай һурагша Сережа Ильин хэлэнэ.

«Үхибүүдтээ иимэ анхарал хандуулдагтаа Эхэ оромнай, партимнай һайн даа» — гэһэн бодол ээлүүдгүй түрөөд абана.

Иигэжэ хөөрэлдэжэ байтарнай сагшье ошожо, һурагшадай ёһо заншалай линейкэдэ жагсаха гэһэн горнын абяан соностобо.

Үхибүүдэй линейкэдэ жагсахаяа һургуулиин газаа гараха үедэ РСФСР-эй габьяата багша Варвара Николаевна Филатоватай хөөрэлдэе.

— 23 жэлдэ багшалнаб,—гэжэ Варвара Николаевна хөөрөөгөө эхилнэ. — Теэд сентябриин нэгэндэ — һуралсалай жэлэй түрүүшын үдэр классайнгаа үүдые бахардангяар нээгшэб. Ээлүүдгүй зүрхэншни сохилоод абаха. Мүнөөшье баһа амимни хөөрэхэдэл гэнэ. Багшын ажал харюусалгатайшье һаа, баяртай ажал даа...

Һургуулиин һуралсалай талые даагша Нина Васильевна Золотарева:

— Һуралсалай жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар бэлдэнхэйбди. Хараа бээт өөһэдөө: бүхы классууднай, партанууднай эрхим һайнаар заһагданхай, шэрдэгдэнхэй. Кабинедүүднай шэнэлэгдээ. Кабинедүүд тухай хэлэбэл иигэжэ нэмэхэ хэрэгтэй:

— Энэ жэлдэ һургуулидамнай түрүүшынхеэ һуралсал кабинетнэ гуримаар эхилхэнь. Заһабариин бүхы х... ри түрэлхидэй һайн дурар бүтээгдэнхэй.

...Наранда улаан галстугууд дүлэтэнэ. Багш сэсэгүүд долгитоно. Һурагшад класс классаараа жагсанхай. Һургуулиин директор Александра Емельяновна Стрижова дүрбэлжэн жагсаалай дунда байжа, амаршалгын үгэ хэлэнэ.

Александра Емельяновна һургуулида түрүүшынхеэ ерэһэн заахан үхибүүдтэ түсгай хандана:

— Мүнөөдэрһөө хойшо таанар аба, эжытэйгээ адли ажалдаа гарадаг болобот. Танай ажал—һуралсал. Бидэнэр таанарые өөрынгөө ехэ коллективтэ абабабди. Һайнаар һуража ябахыетнай хүсэнэбди...

Жагсаалай газаа тээ нэгэдэхи классайхидай түрэлхид сэдьхэлээ хүдэлгэн байнад.

— Сэдьхэлээ бү хүдэлгэты! Хүбүүд, басагаднай һургуулида ерээ хадаа хүн болоо ха юм,—гэжэ тэдэндэ хандан, нэгэ үбгэжөөл энеэбхилнэ.

— Люба басагаяа аеараб,—гэжэ детсадай хүдэлмэрилэгшэ Тамара Павловна Бураминская хэлэнэ. — Ганса үхибүүмни...

Горнын абяан дахин жэнгирнэ. Томоотой бололшоһон үхибүүд һургуулидаа орожо, классууд даараа тарана. Хонхо жэнгирнэ. Коридор соо хон-жэн болошобо.

Һуралсалай жэл эхилбэ. Эрдэмэй далай руу эршэмтэйгээр тамархыетнай хүсэнэбди, эдир залуушуул!

К. ИЛЬИН.

Улаан-Үдын нэгэдэхи интернат һургуулиин 10-дахи классайхид хэшээлдээ.

10-дахи классай һурагша Ц. Цыренова англи хэлэн дээрэ үгэ хэлэнэ. Хажуудань немец журналист Хорст.
С. ДОРЖИЕВАЙ фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

ГДР-эй МИД-эй буруушаалгын ното

БЕРЛИН, августын 31. (ТАСС). Германиин Демократическа Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министерство КНР-эй Берлиндэхи посольстводо буруушаалгын ното барюулба.

КНР-тэхи сэрэгэй атташе подполковник Кауч, тэрэнэй һамган, хүбүүн, тэрэшэлэн ГДР-һээ Вьетнамай Демократическа Республикада байдаг сэрэгэй атташе подполковник Мюллер гэгшын һамгантаяа һуужа ябаһан дипломатическа корпусой тэмдэгтэй автомашиные Пекиндэ августын 28-най үдэр Хитадай эрхэтэд зогсоогоо гэжэ ното соо хэлэгдэнэ. Хитадай эрхэтэд тэдэниие машина сооһоонь гаргажа, хэрзэгы шэрүүнээр хандаһан ба хулиган ааша гаргаа. Каучай һамганай тархи руу, хүбүүнэйнь нюур уруу хатуу юумээр сохёо. Иимэ ушарай боложо байхые тэндэ хаража байһан полициин хүдэлмэрилэгшэ ГДР-эй түлөөлэгшэдэй туһа хүргэхэ гуйлтатайгаар хандахадань туһа хүргэхэеэ арсаа.

Подполковник Кауч, тэрэниие үдэшэжэ ябаһан хүнүүд «улаан гвардиин» «штабай» байрладаг газарта хүсөөр абаашагдаа. Тиигэжэ олон часай туршада тэдэниие бариһан байна.

«Уласхоорондын эрхэ ба гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанда мэдэрэгдэһэн ёһо гуримуудта огто таарахагүй эдэ аашануудые ГДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министерство эрид шууд буруушаана» гээд ното дотор хэлэгдэнэ.

Апрелиин 29-дэ ГДР-эй посольствын нэгэдэхи секретарь Б. Малов гэгшын һамган сохюулһан, горитойгоор шархатаһан байгаа гээд ното соо тэмдэглэгдэнэ. Үшөө тиихэдэ КНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министерство посольствын хүдэлмэрилэгшэдтэ аюулгүй байдал хангахын тула хэмжээ абахабди гэжэ мэдүүлһэн юм. «ГДР-эй дипломадуудта добтолго хэһэн шэнэ ушар, тэрэшэлэн Хитадай полициин туһа хүргэхэгүй байдал хадаа дээрэ дурсагдагша мэдүүлгэтэйнь огто таарахагүй» гээд ното дотор хэлэгдэнэ. Германиин Демократическа Республикын тусхайта түлөөлэгшэд ба тэдэнэрэй гэр бүлынхидтэ хэгдэһэн дээрэ дурсагдагша ушар тушаа ГДР-эй хэрэгүүдээр саг зуурын этигэмжэтэ Г. Либерманэй хэһэн буруушаалгые КНР-эй МИД-эй таһагые даагша Юй Чжань гэгшын өөрынгөө зүгһөө тэрэ хулиган аашые мэдэрэнгүйгөөр, үшөө зүбтэй болгохые һэдэһэндэнь ГДР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерство зэбүүрхэнэ.

Посольствын хүдэлмэрилэгшэдтэ, хэтэрхэдээ саг зуурын этигэмжэтын ажал хэрэгтэ элдэб һаад түбэг тохёолдуулагдадаг байһанда ГДР-эй МИД анхарал хандуулна.

ГДР-эй тусхайта түлөөлэгшэд ба тэдэнэй гэр бүлынхидтэ нэгэтэ бэшэ добтолгын хэгдэһэн дээрэһээ «Германиин Демократическа Республикын посольствын ажал ябуулгаяа һаадгүйгөөр хэхын, посольствын хүдэлмэрилэгшэд болон тэдэнэй гэр бүлынхидтэ аюулгүй байдал хангахын тула нүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые абахыень, саашадаа тиимэ аашануудые гаргахагүй» эрилтэ ГДР-эй МИД Хитадай талада табиба.

Де Голль Камбоджо ерэбэ

ПАРИЖ, августын 30. (ТАСС). Франциин президент генерал де Голль албанай хэрэгээр мүнөөдэр Камбоджо ерээ. Энээн тухайдань Франс Пресс агентствын корреспондент Пном-Пеньһээ мэдээсэбэ.

* * *

ПНОМ-ПЕНЬ, августын 31. (ТАСС). Камбоджын гүрэниие толгойлогшо Народон Сианук мүнөөдэр үглөөгүүр уулзалга хэбэ. Тусхай уряалаар Камбоджо ерэһэн Франциин президент де Голльтой болоһон энэ уулзалга дээрэ Пном-Пеньдэ байдаг дипломадууд байлсаба.

ФРГ-дэ Югославиин эрхэтэн алагдаба

БОНН, августын 31. (ТАСС). Үсэгэлдэр үдэшэлэн Штутгарт городто Югославиин Мюнхендэхи генеральна консульствын Штутгартдахи отделениие эрхилэгшэ Сава Миловановичые алаба. Алууршада пистоледээр хэдэн дахин буудуулһан Милованович больницада абаашуулжа ябаха замдаа наһа бараа. Алууршын баригдаашье һаань, тэрэнэй ямар хүн байһан тухайнь засагаархид юушье мэдүүлнэгүй.

Патриодууд интервентнүүдые сохино

ХАНОЙ, августын 31. (ТАСС). Урда Вьетнамые сүлөөлэлгын армиин сэрэгшэд августын 19-һөө 22 болотор үргэлжэлһэн тулалдаанда Ратьзиа провинцида дайсанай 100 солдат болон офицерые үгы хэһэн ба хоёр самолёт буудажа унагааһан, сэрэгэй ехэхэн хэмжээнэй буу зэбсэг абаһан байна.

Сайгонһоо зүүн-хойшо 125 километртэ оршодог Бьенхоа провинцида августын 28-да болоһон тулалдаанда патриодууд Урда Вьетнамай нэгэ рото үгы хээ. ВИА агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, сүлөөлэлгын армиин сэрэгшэд августын 29-дэ Далате городто Америкын 6 сэрэгшэдые үгы хээ.

Урда Вьетнамай армиһаа бодхуултана

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Урда Вьетнамай хархис армиин солдадууд дайлалдахаяа арсадаг, буу зэбсэгүүдээ хаядаг, хэдэн мянгаадаараа бодхуултан зугададаг болонхой. Американска корреспондентнүүд Сайгонһоо дамжуулһан мэдээсэлнүүд доторoo иигэжэ тэмдэглэнэ: солдадуудай бодхуултална энэ жэлдэ илангаяа олошороо. 1966 оной тэнгһээ урагша генерал Ки гэгшын армиһаа 70 мянга шахуу солдат ба офицернүүд бодхуултаа. Байгша оной һүүл хүрэтэр энэ тоонь 130 мянгада хүрэтэр нэмэхэ ха гэжэ корреспондентнүүд багсаан тоолобо.

Американ генерал Японой дурадхал буруушаана

ТОКИО, августын 30. (ТАСС). Окинава аралые өөрынгөө захиргаанай мэдэлдэ абаха тушаа Японой правительствын һанаашалга «намда бэрхэшээлтэйгээр ойлгогдоно» гээд Японой Рюкю аралнуудые Холбоото Штадуудай эзэмдэлгын верховно комиссар генерал Уотсон мэдүүлбэ. Энэ арал дээрэ түрэһэн залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ эрхэеэ Японой бусааха хэрэгтэнь Холбоото Штадууд буруушаана гэжэ Уотсон ойлгуулаа.

Киншаста болоһон конференциин дүн

БРАЗЗАВИЛЬ. (ТАСС). Конгын түлөөлэгшэд (Киншасай), Бурундиин ба Руандын (урдань Бельгиин гурбан колони байһан) аюулгүй байлгада бэе бэедээ туһалха тухай хэлсээ батална. Киншаста болоһон гурбан талын түлөөлэгшэдэй конференци дээрэ энэ хэлсээн баталагдаа. Хэлсээн тухай тодорхой мэдээсэл толилогдоогүй. Гэбэшье хэлсээ батална гүрэнүүдэй али нэгэндэнь аюул тохёолдуулжа болохо хариин гүрэнүүдэй бааза болон сэрэгүүдые өөрынгөө газар дээрэ байлгахагүй тушаа хэлсээн баталагдаха юм гээд конфереци тухай бүри урид хэгдэһэн мэдүүлгэ соо хэлэгдэһэн байгаа.

Киншаста болоһон конференци дээрэ экономическа болон культурна харилсаанай асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдаһан байна.

Джонсоной мэдүүлгэ

ВАШИНГТОН, августын 31. (ТАСС). Жэл бүри болодог «американска легионой» съезд дээрэ президент Джонсон үгэ хэлэхэ зуураа, Азиин оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ США-гай хамааралгые зүбтүүлхые оролдобо.

«Добтолгодо» харюу үгэхын тула Азиин оронуудай туһаламжа хүргэхые ерээ һаань, США-гай зэбсэгтэ хүсэнүүд «тэндэ ошохо» гээд тэрэ мэдүүлээ. Энэ хүсэнүүд «тэндэ хэды шэнээн соо хэрэгтэй болоноб, тэды шэнээн саг соо тэндээ үлэхэ...» гээд Джонсон хэлээ.

Якубу Говоной мэдүүлгэ

ЛАГОС. (ТАСС). Оронойнь бүхы хүн зоной түлөөлэгшэдэй консультативна комитедэй зүблөөн һаяар Лагосто болохо юм гээд Нигериин сэрэгэй правительствые толгойлогшо подполковник Говон мэдүүлбэ. Тэрэ зүблөөн дээрэ Нигериин арадай хүсэжэ байһан «политическэ ассоциациин байгуулалта» зүбшэн харагдаха байна.

Энэ хэмжээ ябуулгада һаад хэхэгүй ба тэрэниие хойшо татахагүй» уряатайгаар Говон хүн зондоо хандаа.

Оронойнгоо «али нэгэ байгуулалтада политическэ болон экономическа талаараа бүрин бүтэн» байхые Нигериин олонхи хүн зон хүсэнэ гээд Говон мэдүүлээ.

ХОЕР ФОТО-ЗУРАГ

Гэр бүлын альбомһоо абтаһан хоёр фото-зураг.

Нэгэниинь хуушаржа шарлашанхай. Тэрээн дээрэ туркмен хүбүүн үзэг бэшэгтэ һуража, түрүүшынгээ үгэ ехэл оролдосотойгоор самбарта бэшэнэ. 40 жэлэй саана энэ зураг буулгагдаһан юм.

Нүгөөдэнь һаяханай. Талын хүнэй юушье ойлгохоор бэшэ математикын формулонуудые пирайтар бэшэжэрхиһэн самбарай хажуудахи ендэр дээрэ һаншагһаа сайжа эхилһэн туркмен байна.

Эдэ хоёр зураг дээрэ нэгэл хүн —Ата Бердыев. Хоёрдохи дээрэнь Ата Бердыев мэдээжэ эрдэмтэ физигүүдэй үндэр сэгнэлтэ абаһан докторско диссертацяа хамгаалжа байна. Диссертацинь тусгаар абяа шудалалгада зорюулагдаһан.

Ата Бердыев эсэгэеэ мэдэхэгүй тооной. Балшар багахан байхадань, улаан сурбынгаа хоолойе тэжээжэ байһан хүниинь наһа бараа. Аханарынь хүлһэнэй хүдэлмэри бэдэржэ, Туркменеэр тараа һэн. Россиин империин колони шахуу газар байһан Туркменистанда Совет засагай тогтохын урда тээ энэ ушар болоһон юм.

Революциин урда тээхи статистикын ёһоор, нютагай мянган хүнэй долоониинь лэ үзэг таниха байһан. Теэд тэдэньшье чиновнигуудай, нютагай санаартанай, баяшуулай үхибүүд байгаа.

Мүнөөнэй Туркменистанай газар дээрэ 1914—1915 онуудта байһан 58 һургуулида 7 мянган хүнүүд һурадаг һэн ха. Туркмен хэлэн дээрэ газетэ, журнал гарадаггүй, үндэһэ яһатанай олониитын нэгэшье библиотекэ байгаагүй.

Совет засагай илаһанай һүүлээр лэ Туркменистанда соёл болбосорол ехээр дэлгэржэ эхилээ. Һургуулинуудта ном зааха шэнэ журам тогтоогдоһон, наһажаал хүнүүдэй дунда үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхалга үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэһэн юм. Эдэ зорилго бэелүүлхын тула үндэһэн кадр хэрэгтэй болобо. 1921 ондо туркмен 40 багшанар бэлдэгдээ һэн. Ашхабадай, эртэ урдын Мервейн (мүнөөнэй Мары хото) багшанарай училищинуудые тэдэ дүүргэжэ гараа бэлэй. Туркмен хэлэн дээрэ һургуулиин номууд хэблэгдэбэ.

1924 ондо туркмен арад өөһэдын засаг түрэтэй болоһон. Тэрэ жэлдэ нээгдэһэн юрэнхы эрдэмэй 184 һургуулиин 129-ниинь хүдөө тосхонуудта байжа, 10 мянга шахуу эгээлэй зоной үхибүүд һуралсаа. Хүдөөгэй районуудта үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадал усадхаха 49 һургуули эмхидхэгдээ һэн. Үншэн үхибүүдтэ зорюулагдажа интернадууд нээгдээ. Интернадуудай үхибүүд Совет гүрэнэй тэдхэмжэ дээрэ байдаг бэлэй.

Арба һайса гараһан Ата Бердыев тиимэ интернадуудай нэгэндэ оруулагдаба. Бидэнэй хөөрөөгөө эхилээшэ фото-зураг эгээл тэндэ буулгагдаһан байгаа.

Хэдэн жэлэй һүүлээр Бердыев юрэнхы эрдэмэй һургуулиин удаа багшанарай техникум дүүргээд, 1932 онһоо хойшо түрэл тосхонойнгоо һургуулида багшалба. Тэрэ үедэ республика дотор 2 мянга гаран һургуули, 100 мянга гаран һурагшад бии болоод байба. Багшанарай 14 техникум һургагшанарые бэлдэдэг һэн.

1939 ондо Ата Бердыев Ашхабадай багшанарай институдһаа диплом абаад, хүдөө нютагайнгаа һургуулида математика, физикэ заажа эхилбэ. Уданшьегүй гитлеровскэ Германитай тулалдаһан дайн эхилээд, хүдөөгэй багша һайн дураараа фронт мордобо. Гурба дахин шархатаһан, госпитальдо эмшэлүүлжэ эдэгээд, полкдоо бусаһан байгаа. Илалтын һүүлээр аспирантура дүүргээд, 1951 ондо Москвагай университедтэ молекулярна акустикаар кандидадай диссертаци хамгаалаа.

Тэрэ гэһээр физикын шухала асуудалнуудай нэгые — шэнгэн зүйл соо абяанай долгиной таралгые шэнжэлжэ байдаг. Шэнжэлхы хүдэлмэриин хажуугаар Туркмениин университедтэ лекци уншадаг.

Ата Бердыевэй намтар тэрэнэй Эхэ нютагай хэдэ мянган хүнүүдэй намтарта алдирхуу. 40 жэлэй урда тээ Туркменистанда үзэг мэдэхэгүй ябадал усадхалга гол шухала асуудал байһан. Харин мүнөө Туркмениин ССР-эй хүн зон үргэлжэдөө бэшэг мэдэхэ болонхой. Юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудта 435 мянган үхибүүд һурана.

Революциин урда тээ Туркменистанда дээдэ, тусхай дунда мэргэжэлэй нэгэшье һургуули байгаагүй юм. Мүнөө табан институт— 18,5 мянган студенттэй медицинскэ, политехническэ, хүдөө ажахын, багшанарай хоёр институдууд, университет бии. 25 техникум ба бусад тусхай дунда һургуулинуудта 17 мянган хүбүүд, басагад һурана. Студентнэрэй хахадһаа олониинь—туркмен үндэһэтэн. Һүүлэй хоёрхон жэлэй туршада республикын дээдэ һургуулинууд элдэб мэргэжэлтэй 20 мянган хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэжэ гаргаа.

ТССР-эй Наукануудай академиин эмхи зургаанууд шэнжэлхы ехэ хүдэлмэри ябуулдаг. 2500 эрдэмтэй хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо эрдэмэй 520 доктор, кандидадууд бии.

Туркменистанай Наукануудай академиин физико-техническэ институдай директор, академиин гэшүүн-корреспондент Ата Бердыевэй һургаһан шабинар олон болонхой. 25-ниинь эрдэмэй кандидадууд. Тэрэнэй шабинар уһые дабһанһаа сэбэрлэн һалгаахада, юумые хүргэхэ түхеэрэлгэнүүдтэ наранай элшэ, гэрэлые ашаглахада хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдые ухаалан зохёожо байна.

Гэр бүлын альбомой фотографинуудһаа хэды ехэ юумэ мэдэжэ болохо гээшэб...

Борис ПАРАМОНОВ.
(АПН).

ФУТБОЛ

„СЭЛЭНГЭ" ИЛАБА

Футболоор СССР-эй кубок абахын түлөө зургаадахи зонын «Б» классай мастернуудай дунда үнгэргэгдэжэ байгаа нааданай хахад финал Комсомольск-на-Амуре городой «Авангард», манай «Сэлэнгэ» командануудай хоорондо Улаан-Үдын түб стадион дээрэ августын 31-дэ үнгэргэгдэбэ. Мүнөө жэл зонынгоо кубок абалгын наа-данда «Авангард» команда өөрынгөө талмай дээрэ Шэтын «Забайкалец» командые 1:0, Эрхүүгэй «Ангара» командые 3:0 гэһэн тоотойгоор шүүһэн байна. Тиихэдэ «Сэлэнгэ» команда түрүүшынгээ кубок абалгын наадые Владивостогой «Океан» командатай наадахадаа, тэдэнэй талмай дээрэ 1:0, Находкын «Рыбак» командатай өөрынгөө талмай дээрэ наадахадаа 3:1 гэһэн тоотойгоор шүүгээ һэн. Тиигэжэ эдэ хоёр команда хахад финалда уулзаха болоһон.

Нааданай түрүүшын хахадһаа абан манайхид добтолжо ороно. Добтологшо А. Жуйков, Б. Крыласов гэгшэд добтолгоёо һайнаар эмхидхэжэ, айлшадай вратариие тухашаруулна. Мүн айлшадшье миин байжа үгэбэгүй. Хоёр талаһаа шадамар бэрхээр наадажа, нааданайнгаа түрүүшын хахадта тоо нээжэ шадаагүй.

Нааданай эхилһээр 76 минута үнгэрөөд байба. «Сэлэнгэ» командын зүүн захын добтологшо Б. Крыласов хамгаалагшадайнгаа сохиһон бүмбэгэ тодожо абаһаар урагшаа дабшаба. Айлшадай воротада дүтэлөөшье һаа, тэрэ өөрөө сохингүй (сохихошье арга байгаагүй һэн) А. Жуйковта дамжуулжархина. Зохидоор урагшаа гүйжэ гараһан Жуйков вратариин хажуу талаар бүмбэгэеэ дүтэхэнһөө эршэтэйхэнээр сохижорхёо.

Ворота руугаа бүмбэгэ алдаһан айлшад үһөөгөө абаха гэжэ шанганаар добтолжо оробо. Тиигэбэ ябашье тоо нээжэ шадаагүй. Тиигэжэ манай «Сэлэнгэ» команда 1:0 тоотойгоор уулзалгаа дүүргэжэ, түгэсхэлэй нааданда хабаадаха эрхэ олобо.

СССР-эй кубок абалгын удаадахи түгэсхэлэй наадан Павлодарай «Иртыш» Улаан-Үдын «Сэлэнгэ» хоёрой хоорондо үнгэргэгдэхэнь.

В. ТУЛАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нааданай үедэ.
Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИЙ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: Партийна организацинуудтахи һунгалта ба тоосоон тухай түрүү бэшэг. ТАСС-ай материалнууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Онохойн үлэнхэ» гэһэн А. Митниковэй статья. «Амидаралта уһан суурагалаатай» гэһэн Н. Жуковай корреспонденци. «Таряа хуряалга ба тоо бүридхэлгын албан» гэһэн статья. АПН-эй болон ТАСС-ай материал.

Гурбадахи хуудаһанда: «ДРВ ажалай болон тэмсэлэй жэлнүүд» гэһэн статья Вьетнамай Демократическа Республикын 21 жэлэй ойдо зорюулагдаба. «Түүхэ һургана» гэһэн статья. Хилын саанаһаа мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: һургуулиин хэшээлһээ репортаж.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ

Манай адрес, телефонууд:

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата — 27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-89, 33-61.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический —24-74, 60-21, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н-03706. Зак. № 325.